

TARTU ÜLIKOOL
Euroopa kolledž

Magistritöö

Angela Rebas

Koduste ja töötavate naiste üldoskused Eestis ja Rootsis PIAAC andmetel

Juhendaja: PhD Mare Ainsaar

Tartu 2015

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

Angela Rebas

Kaitsmine toimub mail 2015. aastal kell Lossi 36 auditooriumis 103.

Retsensent: Marek Sammul, PhD

LÜHIKOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärk on analüüsida koduste ja töötavate Eesti ning Rootsi naiste üldoskuste erinevusi, tuua välja oskuste võimalikud mõjutajad ja teha ettepanekud edasiseks tegevuseks. Oskuste analüüsi taustateooriateks on inimkapitali ja elukestva õppe teooriad. Eesmärgi täitmiseks on püstitatud kolm uurimisküsimust:

- 1) Kuidas koduste naiste üldoskuste tase erineb tööturul olevate naiste üldoskustest?
- 2) Millised on erinevused Eesti ja Rootsi naiste oskustes võrreldes erinevaid hõiverühmasid (kodused/töötavad)?
- 3) Milliste erinevate faktoritega saab seletada võimalikke erinevusi naiste oskustes?

Eesmärgini jõudmiseks analüüsitakse seni kõige ulatuslikuma täiskasvanute üldoskuste uuringu PIAAC andmeid. PIAAC uuring viidi läbi 24. riigis üle maailma eesmärgiga teha paremaid poliitikaotsuseid. Magistritöös on põhiprobleemiks seatud naiste üldoskuste vähenemine tööturult eemal olles. Naised on analüüsitavaks sihtrühmaks, sest nemad jäävad enam tööturult eemale kui mehed. Koduseks jäädakse peamiselt perekondlikel põhjustel. Magistritöös võrreldakse koduste naiste ja töötavate naiste üldoskusi, et selgeks teha, kas kodune hõive mõjutab üldoskusi. Hõive järgi rühmadesse jagatud naiste oskusi analüüsitakse erinevate biograafiliste mõjutajate taustal.

Analüüsist selgub, et Eesti naiste oskused on erinevate hõiverühmade vahel suhteliselt sarnased. Rootsi naistel on tulemuste vahed töötavate ja koduste naiste võrdluses palju suuremad. Tulemused näitavad, et lisaks hõivele on oluline silmas pidada erinevaid eluloolisi tunnuseid, näiteks päritolu või haridus, mis võivad oskusi rohkem mõjutada. Seetõttu on oluline tähelepanu pöörata naistele, kellel on madalam haridus ja kes on mujal sündinud.

Märksõnad: Eesti, Rootsi, naised, üldoskused, PIAAC uuring

SISUKORD

Sissejuhatus	5
1. Oskused ja nende arendamine	8
1.1. Inimkapital ja elukestev õpe	8
1.2. Oskuste arendamine ja naiste tööturukäitumine Eestis ja Rootsis	12
2. Metoodika	17
2.1. PIAAC uurimus	17
2.2. Eesti	18
2.3. Rootsi	19
2.4. Uurimuse metoodika	20
3. Eesti ja Rootsi naiste oskuste analüüs	22
3.1. Funktsionaalne lugemisoskus	23
3.2. Matemaatiline kirjaoskus	33
3.3. Probleemilahendusoskus tehnoloogiarikas keskkonnas	43
4. Arutelu	50
Kokkuvõte	53
Kasutatud kirjandus	55
Lisad	61
Lisa 1. Analüüsis kasutatud PIAAC taustaküsimustiku küsimused	61
Lisa 2. Naiste osakaalud valitud taustatunnustes kolmes üldoskuses riigi ja hõiverühma järgi	66
Zusammenfassung	67

SISSEJUHATUS

Euroopa Liidu tööturu probleemide lahendamiseks on oluline tegeleda inimeste oskuste ja tööturu nõudmiste tasakaalu viimisega. Sellepärast on Euroopas järjest enam hakatud tähelepanu pöörama oskuste säilitamisele ja arendamisele. Seejuures räägitakse nii üldoskustest, mis peaksid olema tänapäeval heal tasemel kõigil töötajatel ja tööotsijatel, kui ka tööturu vajadustel põhinevatest erialastest oskustest. Magistritöös analüüsitakse täpsemalt üldoskusi. **Üldoskus** on infotöötlemise protsessi kompetents, mis on oluline täiskasvanutele paljudes ühiskondlikes tegevustes, sealhulgas töö leidmisel ja aktiivselt tööturul osalemisel, hariduse saamisel ja koolituste läbimisel ning sotsiaalses ja ühiskondlikus tegevuses kaasalöömisel (OECD Skills outlook 2013: 25).

Magistritöös analüüsitakse ühe tööturu sihtgrupi, naiste, üldoskusi. Just naised jäävad perekondlikel põhjustel koduseks ja pikemalt tööturult eemale (nt. OECD Factbook 2013, Closing the gender gap...2012: 150, Becker 1993, Becker 1996, Eurostat: People outside... 2013, O'Dorchai 2008). Ka Eestis jäävad lapsega koju enamasti naised, 93% vanemahüvitise saajatest on emad (Sotsiaalkindlustusamet 31.12.2013). Omasteholdajatest 62% on samuti naised (Eesti omasteholduse arengukava... 2012: 15). Eestis 2014. aastal oli mitteaktiivseid naisi kokku 154 400, kellest rasedus-, sünnitus- või lapsehoolduspuhkusel oli 25 300 ja pereliikmete hoolitsemisega hõivatuid 14 800 (Statistika andmebaas. Sotsiaalelu...2015), seega koduseid naisi oli vähemalt 26% mitteaktiivsetest naistest.

Paljud uuringud (nt. Becker 1996, PIAAC 2013, O'Dorchai 2008) väidavad, et töölt eemal olles vähenevad inimeste oskused ja seetõttu on keeruline hiljem konkurentsivõimelisena tööturule naasta. Samas ei ole koduste naiste oskuste langust või erinevust töötavate naiste oskustest seni Eestis uuritud. Töö **eesmärk** on analüüsida koduste ja töötavate naiste üldoskuste erinevusi, tuua välja oskuste võimalikud

mõjutajad (hariduslik taust, tööturul eemaloleku aeg, päritolu jmt) ja pakkuda välja edasisi tegevussuundi.

Eesmärgist tulenevalt on püstitatud järgnevad **uurimisküsimused**:

- 1) Kuidas koduste naiste üldoskuste tase erineb tööturul olevate naiste üldoskustest?
- 2) Millised on erinevused Eesti ja Rootsi naiste oskustes võrreldes erinevaid hõiverühmasid (kodused/töötavad)?
- 3) Milliste erinevate faktoritega (haridustase, laste arv jne) saab seletada võimalikke erinevusi naiste oskustes?

Töö empiiriliste andmetena kasutatakse rahvusvahelise täiskasvanute oskuste uuringu andmeid (PIAAC - *Programme for the International Assessment of Adult Competencies*). Uuring keskendus üldoskuste tasemete välja selgitamisele ja selle andmed avaldati 2013. aastal (PIAAC uuring Eestis...2013). Üldoskustena uuriti inimeste funktsionaalset lugemisoskust, matemaatilist kirjaoskust ja probleemilahendusoskust tehnoloogiarikkas keskkonnas. Järgnevad mõisteseletused on võetud Halapuu ja Valgu (Täiskasvanute oskused...2013: 11) PIAAC uuringu esmastest tulemustest:

- **Funktsionaalne lugemisoskus** (*literacy*) on oskus mõista, hinnata ja kasutada kirjalikke tekste ning tegeleda nendega selleks, et ühiskonnas edukalt toimida, saavutada oma eesmärgid ning arendada oma teadmisi ja võimeid.
- **Matemaatiline kirjaoskus** (*numeracy*) on oskus hankida, kasutada, tõlgendada ning edastada matemaatilist teavet ja matemaatilisi ideid selleks, et tegeleda ning tulla toime elus ettetulevate matemaatilisi teadmisi nõudvate olukordadega.
- **Probleemilahendusoskus tehnoloogiarikkas keskkonnas** (*problem-solving in technology-rich environments*) on oskus kasutada digitaalset tehnoloogiat, kommunikatsioonivahendeid ja arvutivõrgustikke selleks, et hankida ja hinnata infot, suhelda ja täita praktilisi ülesandeid. Probleemilahendusoskust mõõtvad ülesanded hindavad oskust lahendada igapäevaelu, töö ja ühiskonnas osalemisega seotud probleeme. Probleemi lahendamiseks peab inimene seadma endale asjakohased eesmärgid, tegema plaani ning kasutama infot, mida on võimalik hankida arvuti ja selle võrgustike (nt interneti) abil.

Magistritöö keskendub Eesti ja Rootsi naiste oskuste analüüsile. Uurimuses võrreldakse Eesti tulemusi Rootsiga, sest Põhjamaad on oluline eeskujumudel Eestile ja just Rootsi kui heaoluriigi areng töö ja pereelu ühitamisel on märkimisväärne. Rootsi on 2014. aasta Ülemaailmse Soolise Lõhe Raportis 4. kohal soolise võrdõiguslikkuse poolest, Eesti 62. kohal (The Global Gendergap 2014: 8). Rootsi naiste tööhõivemäär on suurim Euroopa Liidus (Report on equality... 2014: 8), mis näitab Rootsi töö ja pereelu ühitamise poliitika tõhusust. Naiste osakaalu osas valitsuses ja suurte ettevõtete juhatustes on Rootsi Euroopa Liidus esirinnas, Eesti pigem tagapool (*ibid.* 2014: 20). See näitlikustab Rootsi soolise võrdõiguslikkuse poliitikat. Vaatamata naiste suurele osalusele tööturul, sealjuures ka kõrgetel positsioonidel, on sündide arv naise kohta Rootsis (1,89) küllaltki kõrge, Eestis (1,52) on see alla Euroopa Liidu keskmise (1,55) (Number of children... 2014). Samuti on Rootsi oskuste tase üldiselt PIAAC esmaste tulemuste järgi väga hea (Täiskasvanute oskused... 2013: 38). Seetõttu on Rootsi hea võrdlusriik just koduste ja töötavate naiste võrdluseks.

Töö koosneb neljast sisulisest osast. Uurimuse esimene, teoreetiline osa annab ülevaate inimkapitali (olulisim esindaja Becker) ja elukestva õppe teooriast (Alheit, Field). Seejärel on alapeatükid Eesti ja Rootsi naiste tööturukäitumisest ja elukestva õppe arengutest. Materjalidena on kasutatud erinevate projektide kokkuvõtteid, õigusakte, uuringuid ja statistilisi andmeid. Teine osa on metoodika, kus on kirjeldatud PIAAC uuringu läbiviimist üldiselt ning täpsemalt Eestis ja Rootsis ning ära toodud magistritöö metoodika.

Kolmas osa on andmete analüüs. Empiirika osa on kvantitatiivne uurimus. Analüüsitakse PIAACi andmebaasi andmeid töötavate ja koduste naiste oskuste kohta Eestis, võrreldakse neid Rootsiga. Iga üldoskuse analüüs moodustab ühe alapeatüki. Analüüsis kasutatakse nii lihtvõrdlusi kui lineaarset regressioonanalüüsi. Neljas osa on arutelu analüüsi tulemuste üle, millele järgneb kokkuvõte.

1.OSKUSED JA NENDE ARENDAMINE

Esimeses alapeatükis selgitatakse inimkapitali teooriast lähtudes naiste rolli tööturul. Beckeri teooria on pärit küll 1980. aastatest, kuid aktuaalne Euroopa Liidu võrdõiguslikkuse poliitika ja oskuste arendamise strateegiate taustal. Oskuste arendamise seisukohast on selgitatud elukestva õppe teooriaid ja Euroopa Liidu tegevust oskuste valdkonna arengus. Teises alapeatükis kirjeldatakse Eesti ja Rootsi naiste töö ja pere ühitamist ning elukestva õppe võimalusi.

1.1. Inimkapital ja elukestev õpe

Gary Stanley Becker on üks esimesi majandusteadlasi, kes hakkas majandusküsimusi analüüsima lähtudes sotsioloogilistest probleemidest. Nii nagu tööturupoliitika on seotud tihedalt majanduse ja sotsiaalvaldkonnaga, nii käsitleb ka Gary S. Becker neid koos ja seetõttu sobib tema teoreetiline vaatenurk töötavate ja koduste naiste oskuste uurimuse taustteooriaks. Becker jagab oskused ja teadmised kaheks: üldteadmised, mis on kasulikud erinevatel töökohtadel ja spetsiifilised oskused, mida saab kasutada vaid konkreetses ettevõttes (Hart, Moutos 1995: 12). Magistritöös uuritakse üldoskusi.

Teise taustteooriana kasutatakse biograafilist ehk elukestva õppe teooriat. Elukestev õpe on tulnud 1960.–1970. aastatel käibele kui hakati täiskasvanuharidusele rohkem tähelepanu pöörama (Field 2006: 11). Uuringus on välja toodud mitmed eluloolised andmed, mis võivad aidata mõista oskuste tasemete tagamaid. Elukestev õpe käsitleb õppimist ja oskuste omandamist nii ühiskonna kui indiviidi tasandil. Õppimist ei saa võtta lineaarse protsessina, vaid see laieneb formaalseks, mitteformaalseks ja informaalseks õppekeskkondadeks, mis täiendavad üksteist (Alheit 2009: 117). Hefler ja Markowitsch (2013: 91-93) jagavad formaalse täiskasvanuhariduse seitsmeks erinevaks tüübiks: üldoskused ja abiprogrammid, teise võimaluse haridus, kõrghariduse

programmid, ümberõpe, kohaldatud erialaprogrammid, jätkatav kõrgharidus, jätkatav erialane haridus.

Uurimustöö jaoks on oluline esimene tüüp, mis iseloomustab üldoskuste õppimist ja selleks pakutakse programme pea kõigis riikides, et vähendada sotsiaalset heitumust (Hefler ja Markowitsch 2013: 91). Üldoskustena tuuakse välja lugemine ja matemaatilised oskused, IT oskused ja keelekursused (*ibid.*), mis ühtivad ka PIAACis kasutatud üldoskustega. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu poolt 2006. aastal antud soovituses (2006/962/EÜ) tuuakse välja kaheksa üldoskust, mida on vaja nii elukestvas õppes kui tööturul osalemisel: emakeeleoskus, võõrkeelteoskus, matemaatika-pädevus, teadmised teaduse ja tehnoloogiaalustest, infotehnoloogiline pädevus, õppimisoskus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, algatusvõime ja ettevõtlikkus, kultuuriteadlikkus ja –pädevus (Euroopa Liidu Teataja). Elukestva õppe laiaulatusliku arendamise eesmärkideks on suurem sotsiaalne sidusus ja see, et inimesed saaksid ise paremini oma elu planeerida (Alheit 2009: 117). Elukestev õpe annab seega võimaluse paindlikumalt oma oskusi arendada ja ühendada töö ning pereelu.

Euroopa Liidu Nõukogu rõhutab, et üldoskused on olulised ja need peavad olema olemas iga haridustasemega inimesel ning need on vajalikud igal töökohal. Uue kokkuleppena tuuakse välja, et üldoskused on oluline osa elukestvast õppest. Samuti rõhutakse koostööle erinevate osapoolte vahel ja uuenduslike õppemeetodite kasutusele võtmisele, mis võimaldavad oma oskusi paremini arendada ja aitavad kaasa töö ning pereelu ühitamisele. Oskuste täiendamine ja omandamine on väga oluline jätkusuutliku majanduse edendamisel. (Euroopa Liidu Teataja 2005/C 292/02).

Töö ja pereelu ühendamine on oluline teema sel hetkel kui otsustatakse panustada pere loomisse. Nagu eelnevalt mainitud, jäävad pere loomisel, aga ka pereliikme hoolduskohustuse tõttu enamasti naised tööturult eemale. Sellistel juhtudel on naine küllalt pikalt tööelust eemal või töötab vähese koormusega. Juhutööd, osalise ajaga töötamine või pikalt tööturult eemalolek vähendavad oskusi, mida on võimalik omandada vaid töötades ja seetõttu võimalused tulevikus hästi teenida kahanevad märgatavalt (Becker 1996: 101). Iga pikem tööst eemalolek vähendab oskusi ja algsed erialased teadmised ununevad, ja eelkõige puudutab see naisi (Dausien 2002: 96). Becker (1993: 75) on võrrelnud üksikute ja lastega naiste sissetulekuid ning järeldanud,

et üksikud naised teenivad rohkem, sest neil ei ole lisakohustusi, mille järgi nad valivad töökoha. Lisaks on tendents, et peale lastega kodusolemist tööturule naastes hõivavad naised pigem madalamaid töökohti (Field 2006: 83). Naiste panustamine pereellu muudab seega nende osalust tööjõuturul ja suurendab soolist ebavõrdsust just seal, sest lastega naised ei saa või ei suuda panustada tööturul vajaminevatesse oskustesse niivõrd kui mehed või lastetud naised.

Naiste haridust ja karjääri mõjutavad karjäärikatkestused, sooline alahindamine, võimaluste puudumine jätkata haridusteed või karjääri just töö-pere ühitamise raskuste tõttu (Dausien 2002: 97). Peresisese tööjaotuse puhul lähtub Becker sellest, et mehed ja naised investeerivad sellesse inimkapitali, mis on seotud alaga, kus nad rohkem tegutsevad, vastavalt naised majapidamisse ja peresse ning mehed tööturul konkureerimisse (Becker 1993: 39). Siiski, rollide selline jaotus ajaga üha väheneb. Ühelt poolt seetõttu, et tööturul osalevad nii mehed kui naised järjest võrdsemalt, kuid ka seetõttu, et „töö“ mõiste on palju muutunud, sest töötamine ei tähenda enam ühel ja samal kohal olemist, vaid tänapäeval on suuremad võimalused paindlikumalt oma karjääri planeerida (Alheit 2009: 118). Naiste osakaalu tõus tööjõuturul vähendab soolise tööjaotuse eeliseid majapidamises (Becker 1993: 55). Sellest võib järeldada, mida rohkem naisi osaleb tööturul, seda võrdsemalt jaotuvad ka peresisese tööülesanded, mis mõjutavad töö- ja pereelu ühitamist ning soolist võrdsuslikkust. Meeste ja naiste teadmised täienevad vastavalt koduses ja töösfääris.

Naised tegelevad järjest rohkem enda arendamisega ja osalevad tööturul. Seda on võimaldanud naiste suurem ligipääs haridusele, sest just üldharidus määrab oskuste taseme ja profiili ning annab võimaluse enese arendamiseks (Dausien 2002: 94). Hariduse tähtsuse kinnitamiseks on 2000. aastal lisatud Euroopa Liidu Põhiõiguste Hartasse artikkel 14 alla, mis käsitleb õigust haridusele, klausel, et kõigil on õigus haridusele erinevates vormides (Holford, Mleczko 2013: 31). Praeguse kiiresti areneva infoühiskonna jaoks vajalike oskuste omandamiseks peab aga õppimine, just üldhariduse osa, muutuma ja seda just õpikeskkondade arendamise läbi (Alheit 2009: 120). Formaalses hariduses saadud oskused ja teadmised peavad olema sellised, mida saab edasi arendada ja kasutada ka informaalses õppeprotsessis. Inimesed peavad olema

võimelised kasutama oma üldoskuseid praktiliselt sidudes need erinevate valdkondadega (*ibid.*).

Tänu teenindussektori kasvule, kus naised saavad ühitada töö- ja pereelu, ning sellele, et naised on rohkem tegutsema asunud hästitasustatud ja häid erialaseid oskusi nõudvatel aladel nagu meditsiin, juura, raamatupidamine, on naiste osakaal tööturul tõusnud (Becker 1996: 131-132). Samas väidab Dausien (2002: 95), et tüüpilised naistetööd vähendavad ja ennetavad võimalusi jätkuvaks kutseoskuste omandamiseks, karjääri edendamiseks ja on madalama sissetulekuga, väiksema tööturvalisusega, osajaga lepingutega ja erinevate katkestusvõimalustega, mis ei ole põhjustatud vaid perekondlikest põhjustest. Seetõttu ongi oluline, et tööturuasutused ning haridussüsteem annaks oma panuse erinevuste vähendamiseks.

Järjest enam on just naised need, kes kasutavad rohkem ära erinevaid õppimisvõimalusi, et valmistada end ette tööturul osalemiseks ja toetada oma pere ja töö ühitamist (Dausien 2002: 98). Kuid OECD uuring väidab, et just perekondlikud kohustused takistavad naistel tööturule sisenemast või võimaldavad töötada vaid osalise ajaga (Bachelet 2012). Kui ühendada erinevate meetmetega töö ja pereelu ning võimaldada naistele oma oskuste arendamist, parandab see majanduslikku olukorda üleüldiselt. Bachelet (2012) väidab, et euroalal tõuseks SKP sel juhul 13%. Kui naisel on võimalus oma oskusi ja teadmisi täiendada majapidamise ja pereliikmete eest hoolitsemise kõrvalt, siis ta suurendab oma võimalusi tööturul ja on konkurentsivõimelisem, seega teenib rohkem. Seetõttu peaks igal võimalusel investeerima aega enda arendamisele ka sel ajal kui ollakse kodune.

Moodne majandus vajab oskustega töötajaid, mistõttu oskustega töötajate palgad suurenevad, sest ettevõtted „võitlevad“ nende pärast (Becker 1996: 65). Seega ka mingil põhjusel mõneks ajaks tööturult eemal olevad inimesed peavad leidma võimaluse oskusi arendada, et püsida konkurentsisis. Teadmiste ühiskond, kus me elame, nõuab tööturul kindlaid oskuseid, et üldse tööd leida (Alheit 2009: 122). Oskuste puudumine või vähesus suurendab riski tööturult eemale jääda, kusjuures määravateks väljajäämise indikaatoriteks on ka tänapäeval veel klass ja sugu (Field 2000: 115 läbi Alheit 2009: 122). Muutused majanduses sunnivad inimesi rohkem panustama enda oskustesse ja teadmistesse, et teenida rohkem (Becker 1996: 66). Hetkel on see võimalus siiski liiga

vähestel, sest vanem generatsioon ei suuda enam õppida nõutud üldoskusi ja kehvast majanduslikus olukorras olevad inimesed ei saa õppimist endale alati lubada (Alheit 2009: 122). Vanus on naiste puhul oluline ka palga- ja kõrgemal positsioonil töötamise küsimustes (Field 2006: 82-83). Seega oskuste omandamist mõjutavad väga erinevad tegurid, millele tuleb tähelepanu pöörata, et erinevad riskigrupid oleksid aktiivselt tööturule suunatud, sealhulgas kodused naised.

Sotsiaalne taust mõjutab inimese valikuid, sest oma teadmiste järgi teeb inimene uusi valikuid ja teadustades mõningaid alateadlikke valikuid või mõtteviise, saab ta oma valikuid muuta (Alheit 2009: 124-125). Schuller ja Field (2006: 356) kritiseerivad inimkapitali teooriat just ses osas, et see jätab välja sotsiaalse kapitali olulisuse õppimisprotsessist, tuues näiteks, et lisaks kooliharidusele on inimestel võimalus õppida ka muul viisil ja oma teadmisi ühest valdkonnast teise üle kanda. Sotsiaalne kapital võimaldab paremini õppida informaalet viisil (Field 2006: 142).

Euroopa Liidu elukestva õppe strateegia kaasab nii inimkapitali kui sotsiaalse kapitali mõiste (Saar jt 2013: 8). Et leida sobivaid lahendusi mitmete probleemide lahendamisel, tuleb arvestada nii hariduse, harituse kui üldise sotsiaalse olukorraga. Elukestev õpe mängib olulist rolli oskuste omandamisel, ümberõppes ja üldoskuste omandamisel tööturule pääsemiseks (*ibid.*). Seetõttu on oluline võimaldada ligipääs erinevatele kursustele ja enesetäiendamisevõimalustele kõigile, kes selleks soovi avaldavad. Oluline on ka propageerida enda inimkapitali panustamisse, et inimene suudaks tööturul hakkama saada. Oskuste säilitamine ja arendamine aitab kaasa isiklikul tasandil parema elujärje saavutamisel, aga ka poliitilisel tasandil suuremate eesmärkide saavutamisele, nagu Euroopa 2020 tööhõive suurendamise eesmärk ja kõrgharitute osakaalu suurendamine ning sotsiaalse tõrjutuse vähenemine.

1.2. Oskuste arendamine ja naiste tööturukäitumine Eestis ja Rootsis

Eesti ja Rootsi naiste tööhõive määr on kõrge, Eestis 66,3% ja Rootsis 73,1% (Employment statistics...2015). Samas on lapsehoolduspuhkuse aeg suhteliselt pikk ja vanemahüvitise maksmise aeg samuti. Elukestvas õppes osalejaid on Eestis tunduvalt vähem ning koduste naiste osatähtsus on teadmata. Eestis oli 2013. aastal 12,6% 25–64 aastaseid inimesi, kes osalesid elukestvas õppes ja Rootsis 28,1% (Elukestev õpe. Valik

Euroopa Liidu statistikat... 2014). Töötavatest naistest osaleb õpingutes Eestis 15,8% ja Rootsis 36,5%, mitteaktiivsetest naistest Eestis õpib 7,1% ja Rootsis 29,9% (Participation rate in...2015).

Eesti

Oskuste arendamist reguleerib Eestis eelkõige täiskasvanute koolituse seadus (1993). Aastatel 2007–2013 reguleeris lisaks veel teadmiste ja oskuste finantseerimist perioodi 2007–2013 struktuuritoetuste seadus (2006) ja määrus Teadmiste ja oskuste arendamise toetamise tingimused ja kord (2008). Seaduses ja määruhes on ära toodud, kes ja millistel tingimustel saavad toetusi, et arendada inimeste oskusi tööturul. Oskuste temaatika on tähelepanu väärinud Euroopa Liidu eesmärkide taustal. Tähelepanu all on olnud rohkem erialased oskused, kuid Euroopa Liidu eesmärkide tõttu on hakatud vaatama ka inimeste üldoskusi. Eestis vastutab selle valdkonna eest Haridus- ja Teadusministeerium.

Täiskasvanute kohta on tehtud küll erialaseid oskuste uuringuid (nt. Eamets, Meriküll jt 2011, Nestor 2012, Juurikas 2012) kuid üldoskused on jäänud ilma suurema tähelepanuta. Alates Eesti iseseisvumisest on pigem uuritud täiskasvanute motiive enesetäiendamiseks ja milliseid enesetäiendamise võimalusi nad kasutavad. Saar Poll poolt 2001. aastal läbiviidud küsitluse tulemusel tõdeti, et inimesed ei ole piisavalt tööeluks ettevalmistatud, nad ei suuda kohaneda tööturu muutustega ja puuduvad võimalused elukestvaks õppeks (Täiskasvanuhariduse riiklikud prioriteedid 2002: 10). Sellest võib järeldada, et inimeste üldoskused olid liiga kehvad.

Täiskasvanuhariduse riiklikeks prioriteetideks 2004–2006 oli õppevõimaluste loomine ja õppekvaliteedi parandamine (Elukestva õppe strateegia 2005–2008). Jätkati täiskasvanuhariduse pakkumise standardite arendamist vastavalt Euroopa Liidu nõudmistele ja õpikeskkondade arendamist.

Euroopa Sotsiaalfondi toetusel tehtavatest kursustest osalesid inimesed kõige rohkem just üldoskusi arendavatel kursustel nagu keelekoolitus ja arvutiõpe (ESF programmide... 2010: 9). Neid kursusi viivad läbi kutseõppeasutused, Eesti Töötukassa ja Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS) (Reinhold 2012: 15). Tagasisideuuring

näitas, et 40% inimestest on toimetulek igapäevase tööga koolituste läbimisel suurenenud, samas vaid 6% tõdes, et koolituse läbimisel oli neil võimalus asuda uuele tööle (ESF programmide... 2010: 14). Tervelt 77,6% koolituste läbijatest väitsid, et nad suurendasid oma üldisi teadmisi (*ibid.* 2010: 15). Üldoskuste koolitusi peavad inimesed seoses tööturul osalemisega ka ise kõige vajalikemateks (ESF programmide... 2010: 21).

Oluline algatus arvutikasutusoskuse kui üldoskuse parandamiseks oli erasektori poolt finantseeritud „Vaata Maailma“ (Täiskasvanuhariduse riiklikud prioriteedid 2002: 13). See oli tasuta õpe, mille läbis ligi 10% Eesti täiskasvanutest (Vaata Maailma koolitusprojekt 2002–2004). Tänu sellele muutus inimeste teadlikkus arvutikasutamisest oluliselt paremaks. Vaata Maailma Sihtasutus on peale seda läbi viinud veel mitmeid edukaid arvutialaseid projekte. Info- ja kommunikatsioonioskusi (IKT) peetakse oluliseks ka Täiskasvanuhariduse riiklike prioriteetide soovitustes (Vöörmann jt 2003).

Eesti Töötukassa kaudu on võimalus osaleda erinevatel teenustel, mis aitavad tööturule naasta, näiteks tööpraktika, tööharjutus, koolitused. Alates 2014. aastast on võimalus ka omastehoolajatel end töötuna arvele võtta ja saada osa erinevatest teenustest. (Eesti Töötukassa).

Eesti alla 6aastaste laste emade tööhõivemäär 2013. aastal oli 51% (Estonia: increase in...). Osaajaga töötavate naiste tööhõivemäär oli 14,2% (*ibid.*). Eesti vanemahüvitise süsteem annab peale lapse 70päevaseks saamist ühele vanemale õiguse hüvitise saamiseks 435. päevaks, mil nad võivad õigust kasutada kordamööda (Vanemahüvitis...). Hüvitist makstakse 100% hüvitise õiguse tekkimise päevale eelnenud kalendriaasta ühe kalendrikuu keskmisest tulust (*ibid.*). Nii Eestis kui Rootsis on seega vanemahüvitise periood suhteliselt pikk. Eestis on lisaks sellele veel võimalik olla lapsehoolduspuhkusel kuni lapse 3aastaseks saamiseni (TLS § 62).

Nii eelmisel perioodil 2007–2013 oli kui ka tuleval 2014–2020 perioodil on võimalik taotleda ettevõtetal ja organisatsioonidel Euroopa Sotsiaalfondi rahastust erinevatele projektidele, mis on suunatud ka lapsevanemate tööturule naasmise parandamiseks (Euroopa Liidu struktuuritoetus). Varasemal perioodil on kasutatud seda võimalust nii tugiteenuste arendamiseks, eelkõige hooldusteenused, kui ka lapsevanemate teadmiste

ja oskuste parandamiseks, et tööturule naasta (Tööelu projektid. Toetatud projektid...). Väikelapse vanemad, tavaliselt emad, on oluline sihtrühm tööturule, keda kaasata ja aidata naasmisel tööturule. Selleks on oluline lapsevanemate oskuste säilitamine ja/või taastamine ning töö- ja pereelu ühitamise toetamine. Nendele punktidele tähelepanu pööramine ja nende parendamine võib lahendada mitme valdkonna (demograafiline olukord, haridus, töötus ja tööhõive, sooline võrdõiguslikkus) probleemid. Eesti elukestva õppe strateegia 2020 üheks sihtrühmaks on ka noored emad, et luua neile sobivad õpitingimused (Eesti Elukestva... 2014: 18).

Rootsi

Rootsi täiskasvanuharidusesüsteem loodi 1960.–1970. aastatel. Riiklikele täiskasvanute õppeasutustele (Komvux) pandi alus 1968. aastal (Municipal adult education. Adult learning. Government Offices of Sweden). Komvux's on võimalik arendada ka üldoskuseid, õppeprogramm luuakse individuaalselt (*ibid.*) Mitteformaalne täiskasvanuharidus on 20. sajandi algusest Rootsi riigi poolt toetatud ja Rootsi Täiskasvanuhariduse Assotsiatsioon koondab neid asutusi, kus täiskasvanud saavad end arendada (Folkbildning. Folkbildningsförbundet).

Rootsi on võrdõiguslikkuse poliitikatega üks eesrindlikumaid riike maailmas. Hea ülevaate annab Rootsi töö ja pere ühitamise valdkonnast Rootsi riigi profiil Euroopa Liidu Lastesse Investeerimise platvormi koduleheküljel, kust on võetud järgnevad andmed (Sweden: Successful reconciliation...). 2012. aastal oli alla 6-aastaste laste emade tööhõivemäär Euroopa Liidu kolmas. Osaajaga töötavate naiste tööhõivemäär oli 39,6%, mis näitab, et Rootsis on paindlikud töötamisvõimalused küllaltki hästi arenenud. Töö ja pereelu ühitamisele aitab kaasa ka hea lapsehoolduspuhkuse ja vanemahüvitise süsteem. Vanematel on õigus 16kuulisele makstud lapsehoolduspuhkusele, millest 13 kuud makstakse 80% palgast. Kaks kuud peab olema isa ja kaks kuud ema lapsega kodus ning 2012. aastast on võimalus 30 päeva koos lapsehoolduspuhkusel olla. Lastehoiusüsteem on samuti Rootsis hästi korraldatud, 95% üle 3aastastest lastest käib lasteaias. Perepoliitika reform 2008. aastal andis võimaluse vanematel valida erinevate lastehoiuvõimaluste vahel ning andis võimaluse valutumalt naasta tööturule peale vanemahüvitise lõppemist taotledes lapsekasvatamise toetust.

Rootsi tööhõiveprobleemidest pööratakse tähelepanu naiste juhtivate positsioonide vähesusele erasektoris ja nn. klaaslae fenomenile (Jamet, S., T. Chalaux and V. Koen 2013: 19–20). OECD ettepanekul peaks Rootsi valitsus rohkem tähelepanu pöörama naiste jõustamisele juhipositsioonide saavutamiseks ja astuma selleks samme nii perepoliitiliste muudatuste tegemisel kui naise rolli kuvandi muutmisel läbi erinevate kanalite (Jamet, S., T. Chalaux and V. Koen 2013: 42).

2. METOODIKA

2.1. PIAAC uurimus

Esimene PIAAC uuring viidi läbi Euroopa Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni eestvedamisel koostöös Euroopa Komisjoniga aastatel 2008–2013. Selles osales kokku 24 riiki, nendest 18 olid Euroopa Liidu liikmesriigid. Uuriti 16–65 aastaste inimeste üldoskusi lastes vastata põhjalikule ankeedile. Ankeedis on taustainformatsioon vastaja kohta, mille täitsid kõik vastajad. Lisaks on ülesanded üldoskuste kohta, millest iga vastaja täitis vaid osa. Andmete kogumine toimus aastatel 2011–2012. Üldoskused on funktsionaalne lugemisoskus, baasiline lugemisoskus, matemaatiline kirjaoskus ja probleemilahenduoskus tehnoloogiarikkas keskkonnas. Uuringu teine osa leiab aset aastatel 2014–2016. Seega on PIAAC uuring olulise tähtsusega EL edasiste strateegiate väljatöötamisel seoses inimeste oskustega elus ja tööturul hakkama saamisega. (OECD Skills Outlook 2013).

Uuring koosneb taustaküsimustikust, mis jaguneb omakorda eraldi teemadeks, ja ülesannetest, mille järgi oskusi mõõdetakse. Taustaküsimustik koosneb 10. osast, kus vastaja vastab oma tausta, erinevate töö- ja haridusküsimuste kohta. Ülesanded on iga üldoskuse kohta, kuid iga vastaja ei teinud ülesandeid iga üldoskuse kohta ja kõik vastajad ei lahendanud ka ühe üldoskuse raames samu ülesandeid. Vastajad said esiteks ülesannete põhiosa, mille tulemusest sõltus, milliseid ülesandeid nad järgmises osas lahendada saavad. (Küsitluse läbiviimine. Haridus- ja Teadusministeerium). Lisaks olid ülesannete lahendamisel oluline vastaja haridus, arvutioskus ja kas vastaja osales uuringus emakeeles või oli uuringu keel võõrkeeles (Kirsch, Yamamoto 2014: 12). Kui vastaja ei osanud kasutada arvutit või oskas seda väga vähesel määral, siis sai ta paberil lahendada vaid funktsionaalse lugemisoskuse ja matemaatilise kirjaoskuse ülesandeid (The Survey of...).

Oskuseid hinnati 500-punktilisel skaalal. Skaala on jaotatud tasemeteks, kusjuures funktsionaalse lugemisoskuse ja matemaatilise kirjaoskuse jaoks on defineeritud viis (pluss madalam kui 1. tase), probleemilahenduskuse jaoks kolm taset (pluss madalam kui 1. tase) (Täiskasvanute oskused... 2013: 23). Lugemisoskuse ja matemaatilise kirjaoskuse tasemed: alla 1. taseme 0–175 punkti, 1. tase – 176–225, 2. tase – 226–275, 3. tase – 276–325, 4. tase 326–375, 5. tase 376–500 (*ibid.* 2013: 24–25) ja probleemilahenduskuse tasemed: alla 1. taseme 0–240, 1. tase – 241–290, 2. tase 291–340 ja 3. tase 341–500 (Täiskasvanute oskused... 2013: 26).

Uuringu tulemused on kaalutud. PIAAC uuringu tulemuste kaalumise vähendab võimalikku ebaproportsionaalsust, et saaks anda kallutamata hinnanguid ka erinevate alamgruppide kohta üldvalimis, aga ka kõrvalekaldeid, mis tulenevad mittevastajate arvust (Mohadjer jt I 2013: 1). Nii Eestis kui Rootsis kasutati isikutasandi kaale. Riikidele, kes valimi jaoks kasutasid rahvastikuregistrit, oli baaskaal iga valimis olnud isiku kohta arvutatud isiku valituks osutumise tõenäosuse pöördvõrdelisuse kaudu (*ibid.* 2013: 7). Uuringu kaalud kohandati, et need vastaks rahvastiku üldkoosseisule, arvestades vähemalt sugu ja vanust (*ibid.* 2013: 8).

Eesti ja Rootsi valimid on võetud mõlemad riikide rahvastikuregistrist 2011. aastal (Mohadjer jt 2013: 4) ning need on isekaaluvad valimid (*ibid.* 2013: 9). Isekaaluv valim on ühesuguse tähtsusega objektidest koosnev valim, mille omapäraks on see, et hinnangute arvutamisel ei ole vaja omistada objektidele erinevaid kaalusid (Lepik, Traat 2013: 9). Eesti kasutas süstemaatilist juhuvalikut sorteeritud nimekirjade konkreetsetest kihtidest, Rootsi lihtsat juhuvalikut konkreetsetest kihtidest (Mohadjer jt 2013: 15). Eesti jagas valimi kihtideks soo ja vanusekategoriate järgi ja omakorda kihisiselt veel maakonna ja vanuse järgi jaotatud, Rootsi kihid olid sugu, vanus, sünniriik ja haridustase (*ibid.* 2013: 18).

2.2. Eesti

Eesti PIAAC uuringu valimist annab ülevaate Halapuu ja Valk 2013. aastal avaldatud „PIAAC uuringu esmased tulemused“ põhjaruanne. Eestis on valimiks rahvastikuregistrist 13 000 inimest, kellest vastas ankeedile 7632. Naisi vastas 4154, neist täistööajaga töötajaid 2271, osaajaga töötajaid 454 ja kodusolevaid naisi 407.

Ülejäänud vastanud naised olid muu hõivega. Kodustest naistest 94% on emad, kellest omakorda 61% on kahe aastase või noorema lapsega kodused. Valim oli isikupõhine. Inimesed jaotati soo ja vanuse järgi kümnesse kihti ning iga kihi inimeste arv oli vastavuses üldkogumi vastava kihi inimeste arvuga. Seega oli tegemist süstemaatilise proportsionaalse valikuga. Lõpptulemuses on andmed kaalutud.

Senised tulemused näitavad, et korrelatsioonid erinevate oskuste vahel on kõrged: probleemilahendusoskuse ja funktsionaalse lugemisoskuse vaheline korrelatsioonikordaja on Eesti andmete põhjal 0,80 ning probleemilahendusoskuse ja matemaatilise kirjaoskuse vaheline sama näitaja 0,75 (Täiskasvanute oskused... 2013: 21).

2.3. Rootsi

Info PIAAC uuringu kohta Rootsis on võetud Rootsi statistikaameti poolt koostatud raportist „Den internationella undersökningen av vuxnas färdigheter“ (Den internationella...2013). Rootsis valiti rahvastikuregistrist juhuvalimina 10 000 inimest, kelle vanus jäi 16 ja 65 eluaasta vahele. Valimi koostamisel lähtuti sellest, et see esindaks Rootsi rahvastiku koosseisu, ehk valim oli samamoodi proportsionaalne nagu Eesti puhulgi (arvestati nt välisriigis sündinute osakaalu ja vanuselist jaotust). Andmeid koguti aastatel 2011-2012. Kuna ülesanded olid rootsi keeles, siis umbes 8% välismaal sündinutest ei osalenud ülesannete lahendamisel ebapiisava keeleoskuse tõttu. 46% valimist vastas ankeedile. Kuna vastajate hulk mõnedes elanikkonna gruppides on madalam, siis on tulemused kaalutud. Vastamismäär oli madalam madalama haridusega inimestel ja Stockholmi maakonnas elavatel inimestel.

Järgnev info on saadud Rootsi PIAAC uuringu andmefailist IDB Analyzeri abiga. Rootsis oli vastajaid 4469, kellest 2216 on naised. Naistest täistööajaga töötajaid on 991 ja osaajaga töötajaid 624. Koduseid naisi on vastanute hulgas vaid 91. Kodustest naistest 98% on emad, kellest omakorda 81% on kahe aastase või noorema lapsega kodused.

2.4. Uurimuse metoodika

Magistritöös on kasutatud kvantitatiivset meetodit PIAAC andmete analüüsiks. Uurimuse analüüsiosa on tehtud exceli ja SPSSi abiga kasutades ka PIAAC uuringuks tehtud spetsiaalset SPSSi abiprogrammi IEA IDB Analyzer. Analüüsitakse kolme üldoskuse tulemusi naiste hõivest ja üheksast naiste tausta iseloomustavast tunnusest lähtuvalt. Kasutatud on keskmist oskuste väärtust. Nagu teooriaosas on välja toodud, siis inimese taust mõjutab tema võimalusi, seega soo ja hõivega on seotud teisi olulisi tunnuseid, mis võivad mõjutada märgatavalt oskusi. Naised on jaotatud hõive järgi küsimuse C_Q07 (vt. lisa 1) järgi kolmeks: täistööajaga töötavad naised, osalise tööajaga töötavad naised, kodused naised.

Teooriaosas on välja toodud, et tööst pikk eemalolek mõjutab oskuste halvenemist ning investeerimine tööturul vajaminevasse kapitali on oluline oskuste alalhoidmiseks, sellest lähtuvalt on valitud muutujad 2–4 allolevas loendis. Kuna PIAAC uuringus ei ole täpsustatud koduste naiste kodusoleku põhjuseid, siis on täpsemalt uuritud ka perekondlikku tausta, et aru saada, kas kodusolek laste tõttu mõjutab üldoskusi. Teoreetilises osas näidatud, et sotsiaalne taust mõjutab inimeste oskusi, seepärast on valitud vastajate päritoluga seotud tunnused uurimusse. Lisas 1 on ära toodud täpsed küsimused ja vastuste variandid, mida PIAAC uuringus kasutati ja mis on võetud magistritöö analüüsiosa tunnusteks. Üheksa tunnust, mida kasutati on järgmised:

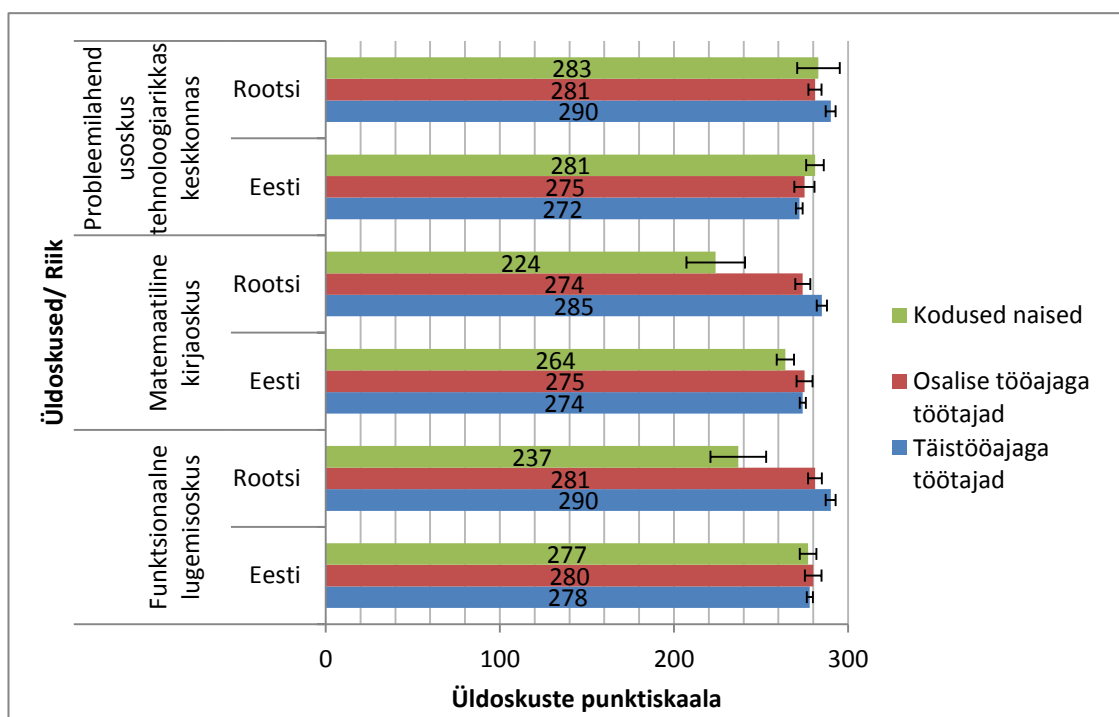
- 1) vanus (AGEG10LFS),
- 2) töötamine viimase 12 kuu ja viimase 5 aasta jooksul (PAIDWORK12, PAIDWORK5),
- 3) kõrgeim omandatud haridustase (EDCAT7),
- 4) viimase 12 kuu õppetegevus (B_Q02a_T1, B_D12h),
- 5) vanemate haridustase (ema J_Q06b ja isa J_Q07b),
- 6) vanemate päritolu (sündinud Eestis/Rootsis või mitte, ema J_Q06a ja isa J_Q07a),
- 7) kas naine ise on sündinud praeguses riigis (J_Q04a),
- 8) laste olemasolu (J_Q03a, J_Q03b_C),
- 9) (noorima) lapse vanus (J_Q03d1_C ja J_Q03c_C).

Lihtvõrdluste andmed (naiste arv, kes vastasid küsimustele, üldoskuse tulemused, standardvead) on saadud kasutades IEA IDB Analyzer programmi. Andmetest on tehtud Excelis joonised ja arvutatud juurde usalduspiirid. Lihtvõrdluste joonistel on toodud keskmised tulemused koos 95% usaldusvahemikuga. Tulemused on sarnased kui usalduspiirid kattuvad.

Iga üldoskuse osas tehti eraldi regressioonanalüüs, et selgitada välja üldoskuste mõjutajad. Regressioonanalüüs on tehtud SPSS programmiga. IEA IDB Analyzer'it analüüsiks ei kasutatud, sest selle kaudu ei ole võimalik saada kõiki vajalikke andmeid (vabadusastmete arv, mudeli olulisuse tõenäosus). Sõltuv muutuja regressioonanalüüsis on üldoskuse tulemus. Andmefailides on üldoskuse tulemused toodud ära rahvusvahelise meeskonna poolt 10 tuletatud väärtusena (üldoskuste tulemuste arvutamisel kasutati PIAAC uuringus üksikvastuste teooriat ja osaliselt asendamist). Selles töös on analüüsiks valitud PIAAC Eesti meeskonna soovitusel nendest esimene väärtus. Sõltumatud muutujad on samad 9 tunnuse küsimused, mida analüüsitakse lihtvõrdlustes, välja arvatud laste arv ja laste vanus. Nende kohta regressioonanalüüsi teha ei saa, sest naistel, kellel ei ole lapsi, neis küsimustes vastused puuduvad ja seega SPSS nende küsimustega analüüsi teha ei lase. P-väärtused on juurde arvutatud internetikalkulaatoriga (P value calculator. Quick Calcs...).

3. EESTI JA ROOTSI NAISTE OSKUSTE ANALÜÜS

Kõigepealt analüüsitakse naiste funktsionaalset lugemisoskust (edaspidi lugemisoskus), seejärel matemaatilist kirjaoskust ning probleemilahenduskust tehnoloogiarikkas keskkonnas. Võrreldakse täistööajaga töötavate ja koduste naiste tulemusi, võrdluseks on lisatud ka osalise tööajaga töötavate naiste tulemused. Joonisel 1 on ära toodud Eesti ja Rootsi naiste kolme üldoskuse keskmised tulemused koos usalduspiiridega kolmes hõive rühmas: täistööajaga töötavad naised, osalise ajaga töötavad naised ja kodused naised.

Joonis 1. Üldoskuste keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive järgi

Jooniselt 1 näeme, et probleemilahenduskust tehnoloogiarikkas keskkonnas jaotub teistmoodi kui ülejäänud kaks oskust naiste hõiverühmade lõikes. Eesti kodustel naistel on tulemus natuke parem kui täistööajaga töötavatel naistel. Rootsi naistel

hõiverühmade alusel tulemustes erinevusi välja tuua ei saa. Eesti ja Rootsi koduste naiste tulemused on omavahel sarnased nagu ka osaaajaga töötavate naiste omad, kuid täistööajaga töötavate Rootsi naiste tulemused on paremad kui Eesti täistööajaga töötavate naiste tulemused.

Matemaatiline kirjaoskus on kodustel Eesti naistel mõnevõrra madalam kui töötavatel naistel. Osalise ajaga töötavate Eesti naiste matemaatilised oskused on samuti paremad kui kodustel naistel. Rootsis on parimad tulemused täistööajaga töötavatel naistel ning halvimal kodustel naistel. Koduste Eesti naiste tulemus on koduste Rootsi naiste tulemusest parem, kuid täistööajaga töötavate naiste tulemus on jälle Rootsi naiste tulemusest halvem.

Funktsionaalse lugemisoskuse puhul on Eesti naistel kõigis hõiverühmades tulemused sarnased, kuid Rootsi naistel on tulemused täistööajaga töötajatel paremad kui osalise ajaga töötavatel ja kodustel naistel. Kodustel Eesti naistel on parem tulemus Rootsi kodustest naistest ja täistööajaga töötavatel Eesti naistel Rootsi sama hõivega naistest on halvem tulemus. Seega võib öelda, et Eesti naiste tulemused on mõnevõrra sarnasemad hõivete alusel, kuid Rootsi naiste tulemused erinevad hõiveti rohkem.

Järgnevalt on detailsem analüüs eraldi funktsionaalse lugemisoskuse, matemaatilise kirjaoskuse ja seejärel probleemilahendusoskuse tulemuste kohta tehnoloogiarikkas keskkonnas. Esiteks on ära toodud regressioonianalüüsi tulemused ja seejärel lihtvõrdlused nende tunnustega, mis osutusid Eestis ja/või Rootsis olulisteks oskuste mõjutajateks.

3.1. Funktsionaalne lugemisoskus

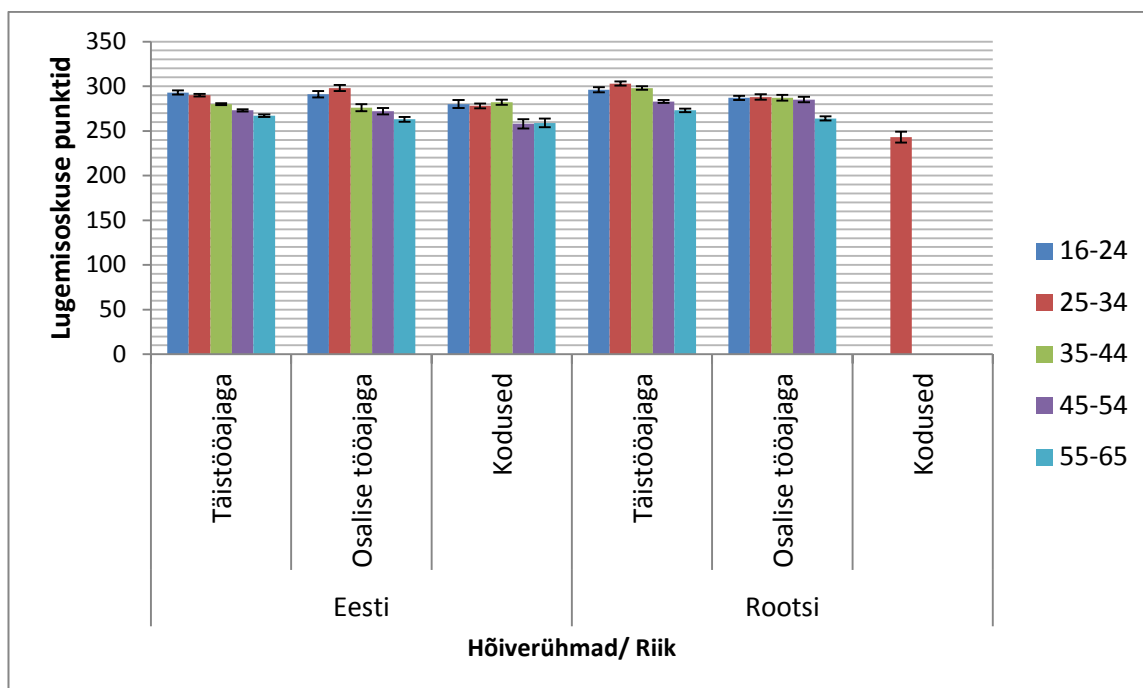
Funktsionaalse lugemisoskuse üldised keskmised näitajad on Eestis kõigis hõiverühmades tasemel 3. Rootsi koduste naiste oskus on tasemel 2. Regressioonianalüüsi tulemustest tabelis 1 selgub, et Eesti naiste puhul mõjutavad funktsionaalse lugemisoskuse tulemusi vanus, haridus, viimase 12 kuu jooksul tasustatud töö tegemine, vanemate sünniriik, ema haridus, naise sünniriik ja laste olemasolu. Haridus ja isa sünniriik mõjutasid Eesti naiste tulemusi kõige rohkem. Rootsi naiste puhul olid funktsionaalse lugemisoskuse tulemuste olulisteks mõjutajateks

haridus, viimase 5 aasta jooksul töökogemuse omamine, ema haridus ja naise sünniriik. Rootsi naise mõjutasid enim haridus ja sünniriik. Seega on riigiti mõjutajad mõnevõrra erinevad.

Tabel 1. Eesti ja Rootsi lugemisoskuse regressioonanalüüside tulemused (Mudeli olulisuse tõenäosus 0,00, vabadusastmete arv 12)

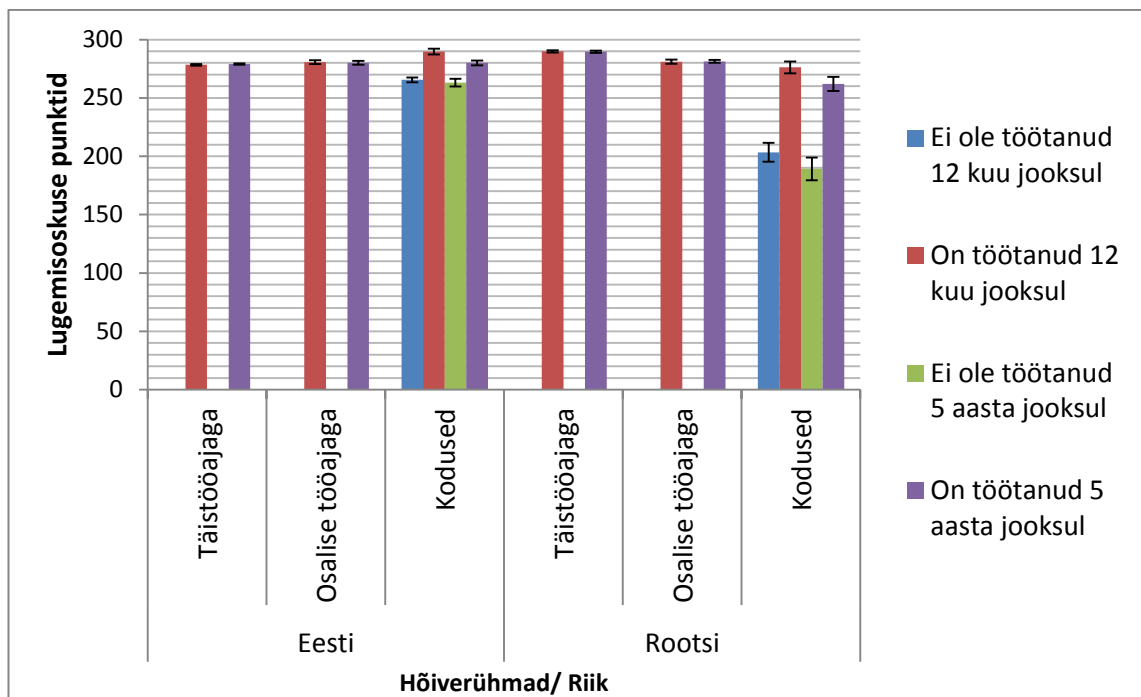
Riik	Eesti			Rootsi		
Tunnus/ Regressiooni- kordajad	Standardiseeri- tud koefitsent (Beta)	t-väärtus	p-väärtus	Standardiseeri- tud koefitsent (Beta)	t-väärtus	p-väärtus
Kodune	0,051	1,998	0,0689	-0,035	-1,278	0,2254
Vanus	-0,094	-4,478	0,0008	-0,101	-4,048	0,0016
Viimase 12 k. tööhõive	0,069	2,502	0,0278	0,008	0,221	0,8288
Viimase 5 a. tööhõive	0,013	0,626	0,543	0,176	6,02	0,0001
Haridus	0,292	15,943	0,0001	0,337	15,85	0,0001
Viimase 12 k. õppetegevus	-0,029	-1,704	0,1141	-0,039	-1,923	0,0785
Ema sünniriik	-0,079	-3,434	0,0049	-0,027	-0,795	0,4421
Isa sünniriik	-0,109	-4,755	0,0005	-0,016	-0,453	0,6586
Ema haridus	0,095	4,253	0,0011	0,086	3,308	0,0062
Isa haridus	0,024	1,126	0,2822	0,033	1,362	0,1982
Sünniriik	-0,062	-2,977	0,0115	-0,289	-8,267	0,0001
Laste olemasolu	0,065	3,524	0,0042	0,025	1,08	0,3014

Järgnevalt on toodud ära täpsem analüüs nende tunnuste kohta, mis on regressioonanalüüsi järgi olulised Eesti ja/või Rootsi naistel. Joonisel 2 on ära toodud hõiverühmade ja vanusegruppide järgi lugemisoskuse tulemused.

Joonis 2. Funktsionaalse lugemisoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja kümneaastaste vanuserühmade järgi (alla 20 vastajaga tulemusi ei ole joonisel)

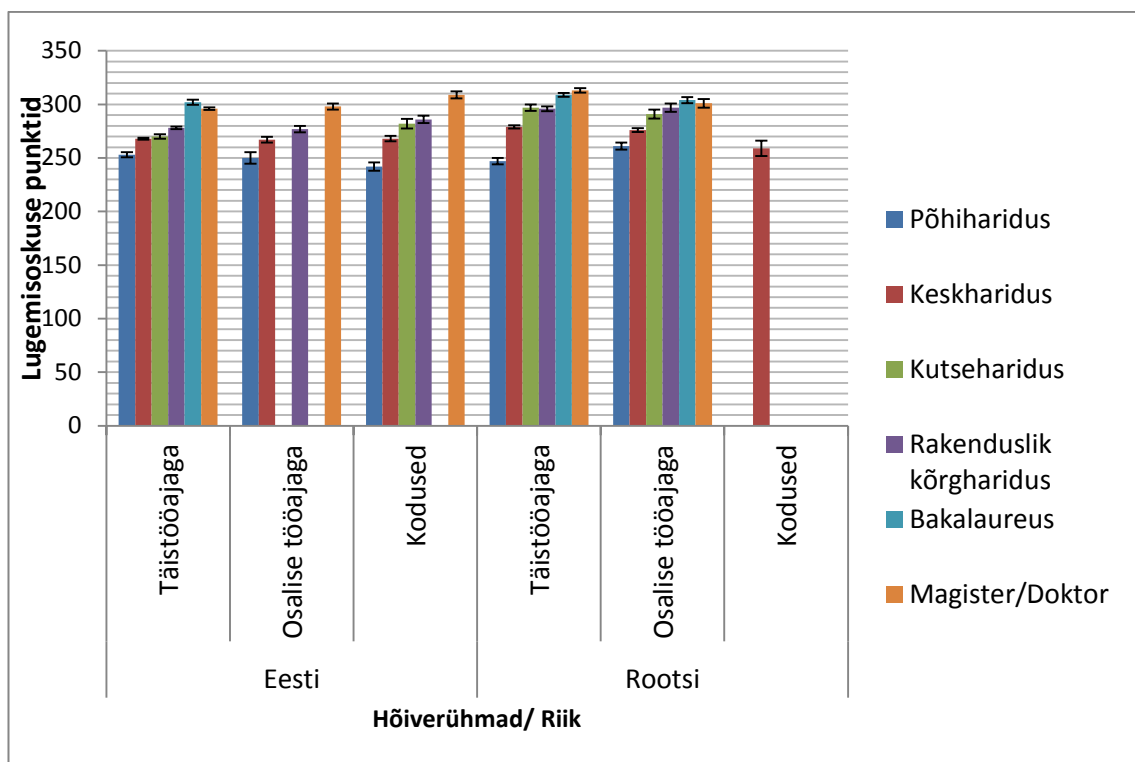
Vanus on oluline lugemisoskuse mõjutaja Eesti naistel. Osalise ja täistööajaga töötavate 16–34aastaste Eesti naiste funktsionaalne lugemisoskus on parem kui kodustel naistel. Alates vanusest 35 Eesti naiste lugemisoskus väheneb üldiselt. Vanusegrupis 35–44 on tulemused kõigis Eesti naiste hõiverühmades sarnased. Alates vanusest 45 on täistööajaga töötavate Eesti naiste tulemused kodustest naistest jällegi paremad. Kodustel naistel on selge vahe tulemustes 16–44 ja 45–65aastaste naiste vahel. Seega võib öelda, et analüüsitava üldoskuse tase on seoses vanuse ja hõivega, sest võrreldes nii hõiveid kui vanusegruppe on tulemus madalam üldjuhul vanematel ja kodustel naistel. Rootsi koduste naiste tulemus on olemas vaid vanusegrupis 25–34. Töötavate Rootsi naiste funktsionaalne lugemisoskus on parem kui koduste oma selles vanusegrupis. Koduste Rootsi naiste tulemus jääb alla kõigi Rootsi ja Eesti naiste hõiverühmade tulemustele.

Joonis 3. Funktsionaalse lugemisoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja viimase 12 kuu ning viimase 5 aasta jooksul tasustatud töö tegemise järgi

Joonisel 3 on välja toodud hõive ja eelneva töökogemuse alusel naiste keskmised tulemused funktsionaalse lugemisoskuse kohta. Viimase 5 aasta jooksul ei ole töötanud 21% Eesti kodustest naistest ja 26% Rootsi kodustest naistest. Selgelt on näha, et naised, kes on töötanud tasustatud kohal, on parema tulemusega kõigis rühmades. Eesti naistel, kes on viimase 5 aasta jooksul töötanud, on sarnased tulemused erinevates hõiverühmades. Kodustel Eesti naistel, kes on töötanud viimase 12 kuu jooksul on paremad tulemused töötavatest naistest. Erinevused tulemustes selle alusel, kas naised ei ole töötanud 12 kuu jooksul või viimase 5 aasta jooksul, ei erine.

Rootsi koduste naiste parimad tulemused on neil, kes on samuti viimase 12 kuu jooksul töötanud, kuid need ei ületa töötavate naiste oskusi. Sarnaselt Eestiga, jääb viimase 5 aasta jooksul töökohta omanute tulemus alla viimasel aastal töötanute oskustele, kuid on märgatavalt parem naiste tulemustest, kes ei ole töötanud. Võrreldes Eesti ja Rootsi koduste naiste lugemisoskusi, on Eesti naistel paremad tulemused kõigis vastavates rühmades. 7% Eesti ja 17% Rootsi kodustest naistest ei ole kunagi tasustatud tööd teinud. Nende keskmised tulemused on vastavalt 261 punkti ja 169 punkti.

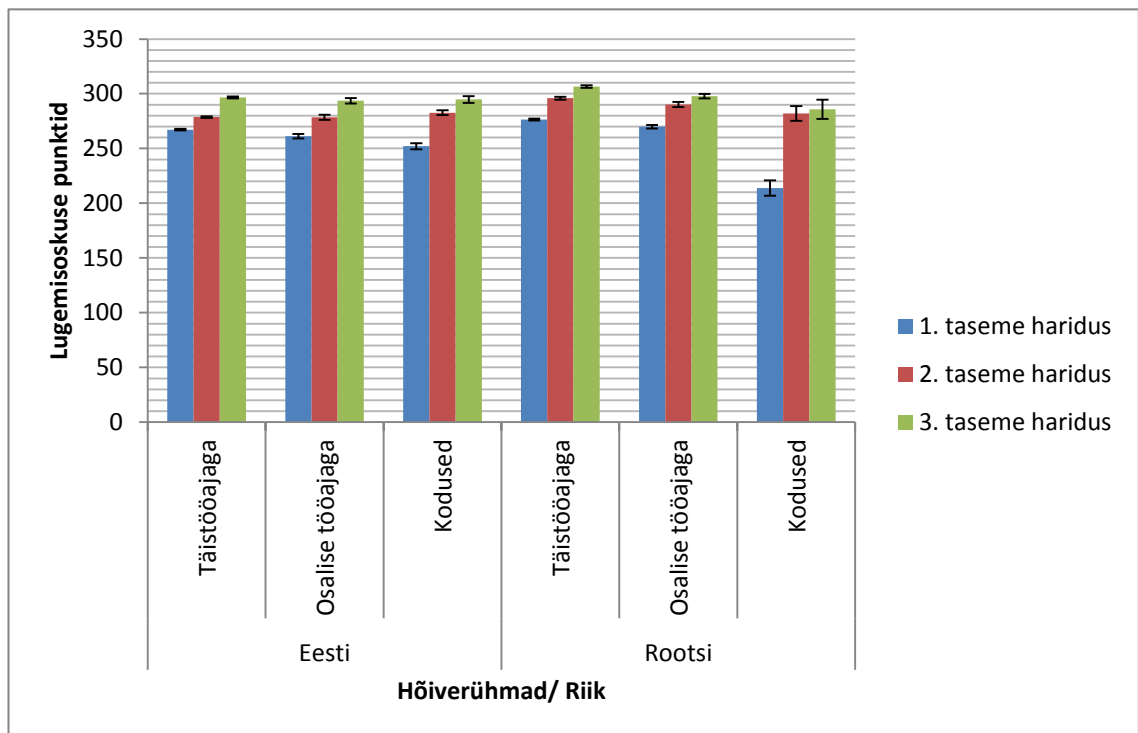

Joonis 4. Lugemisoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hariduse ja hõive järgi (alla 20 vastajaga tulemusi ei ole joonisel)

Hariduse järgi võrdlus (joonis 4) näitab, et lugemisoskus ja haridus on omavahel seotud kõigis hõiverühmades nii Eestis kui Rootsis. Võrreldes koduseid naisi vastavates haridusrühmades töötavate naistega selgub, et põhiharidusega kodustel Eesti naistel on kehvem lugemisoskus kui täistööajaga töötavatel naistel. Keskkharidusega naiste tulemused nii koduse kui täistööajalise hõive korral ei erine. Kutsehariduse puhul on jällegi kodustel naistel paremad tulemused nagu ka rakenduskõrghariduse ja magistri või doktorikraadiga naiste puhul. Rootsi naistel on koduste naiste tulemused vaid keskkharidusega naiste kohta ja tulemus on täistööajaga töötavatest sama haridustasemega Rootsi naistest halvem. Võrreldes Eesti ja Rootsi koduste naiste tulemusi, siis tulemused on sarnased keskkharidusega naistel.

Viimase 12 kuu õppetegevus lugemisoskuse puhul oluline mõjutaja ei ole. Siiski, naistel, kes viimase 12 kuu jooksul enne uuringut omandasid mõnda haridustaset või osalesid täiendkoolitusel, olid kõigis uuritud hõiverühmades paremad tulemused kui neil naistel, kes ei täiendanud ennast. Ainus erisus on Rootsi osalise tööajaga töötavad

naised, kus 1 õppetegevuses osalejatel ja mitte ühelgi õppetegevuses osalenutel olid sarnased tulemused.

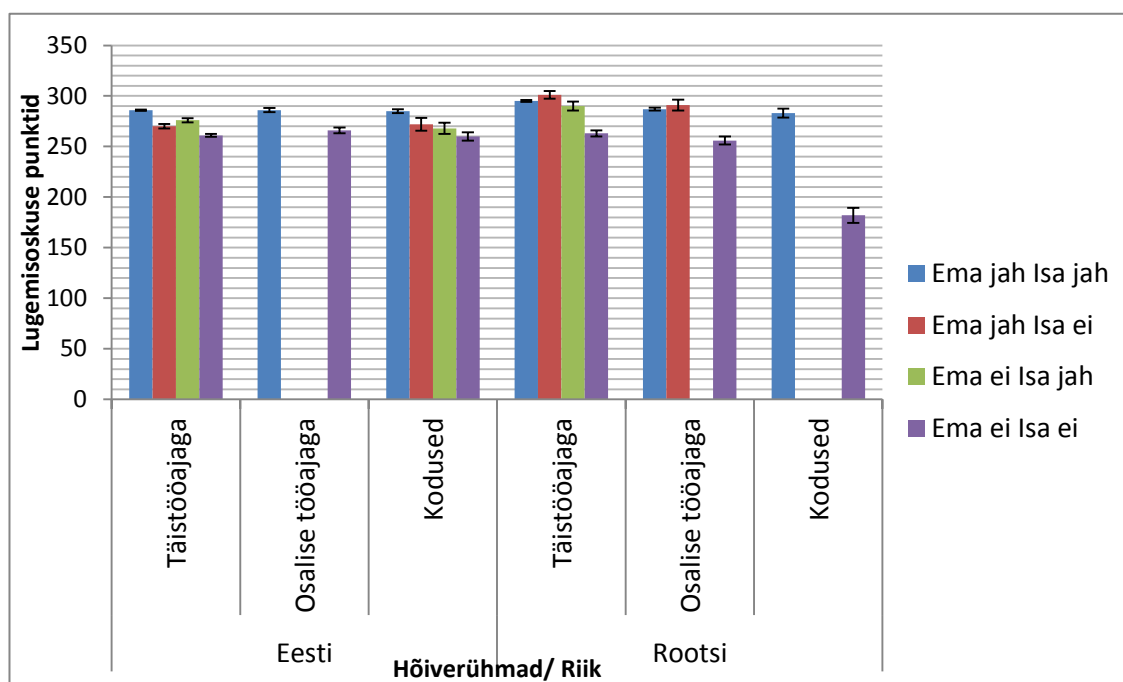

Joonis 5. Lugemisoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja ema haridustaseme järgi

Isa haridus naiste lugemisoskust ei mõjuta, kuid ema haridus mõjutab. Jooniselt 5 on näha, mida kõrgem on naise ema haridustase, seda parem on ka lugemisoskus, seda kõigis hõiverühmades nii Eestis kui Rootsis. Võrreldes Eesti naisi, kelle ema on esimese taseme haridusega, on näha, et kodustel naistel on kehvem tulemus kui täistööajaga töötavatel naistel. Osalise tööajaga Eesti naiste tulemus jääb koduste ja täistööajaga töötavate naiste keskele esimese haridustasemega ema korral. Kui emal on teise taseme haridus, siis on kodustel Eesti naistel parem tulemus. Kõrgharidusega emade puhul on Eesti naistel kõigis hõiverühmades sarnased tulemused.

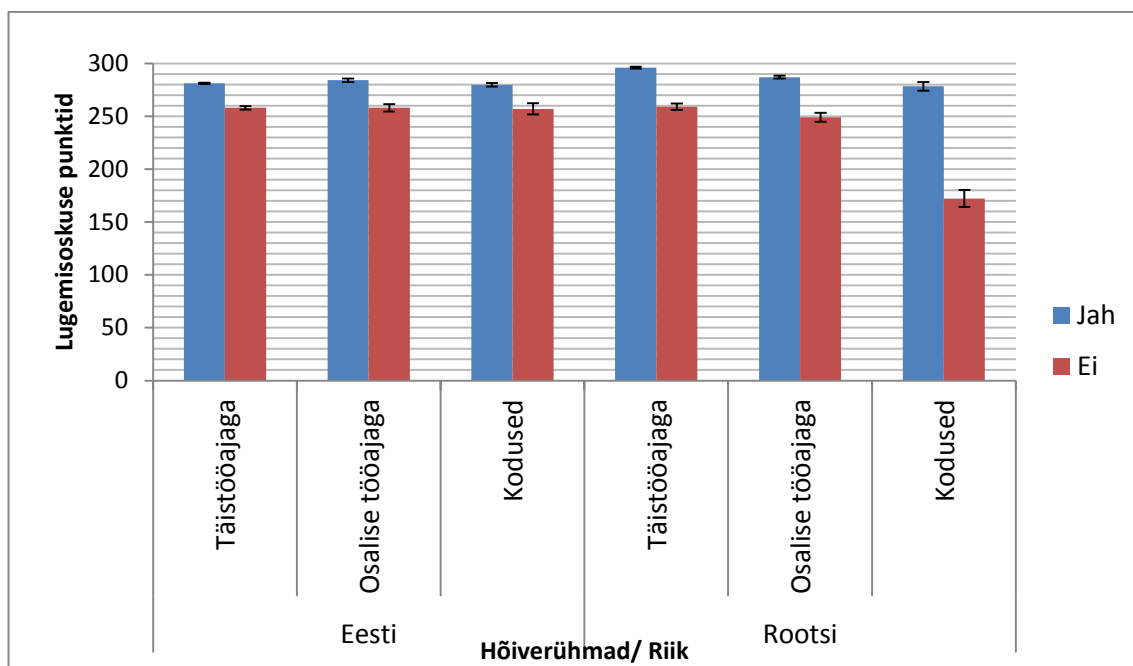
Rootsi naiste puhul on esimese haridustasemega emaga naiste puhul sama tendents, mis Eestiski: mida suurem on naise tööhõive, seda parem on lugemisoskus. Teise ja kolmanda taseme haridusega ema puhul on kodustel Rootsi naistel kehvemad tulemused kui täistööajaga töötavatel naistel. Rootsi täistööajaga töötavatel naistel on paremad

tulemused Eesti täistööajaga töötavatest naistest olenemata ema haridustasemest. Koduste naiste puhul on Eesti kodustel naistel paremad tulemused kui Rootsi kodustel naistel kui nende emad on esimese taseme haridusega, kõrgemate haridustasemete korral on tulemused sarnased.

Joonis 6. Lugemisoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja selle järgi, kas vanemad on sündinud samas riigis (alla 20 vastajaga tulemusi ei ole joonisel)

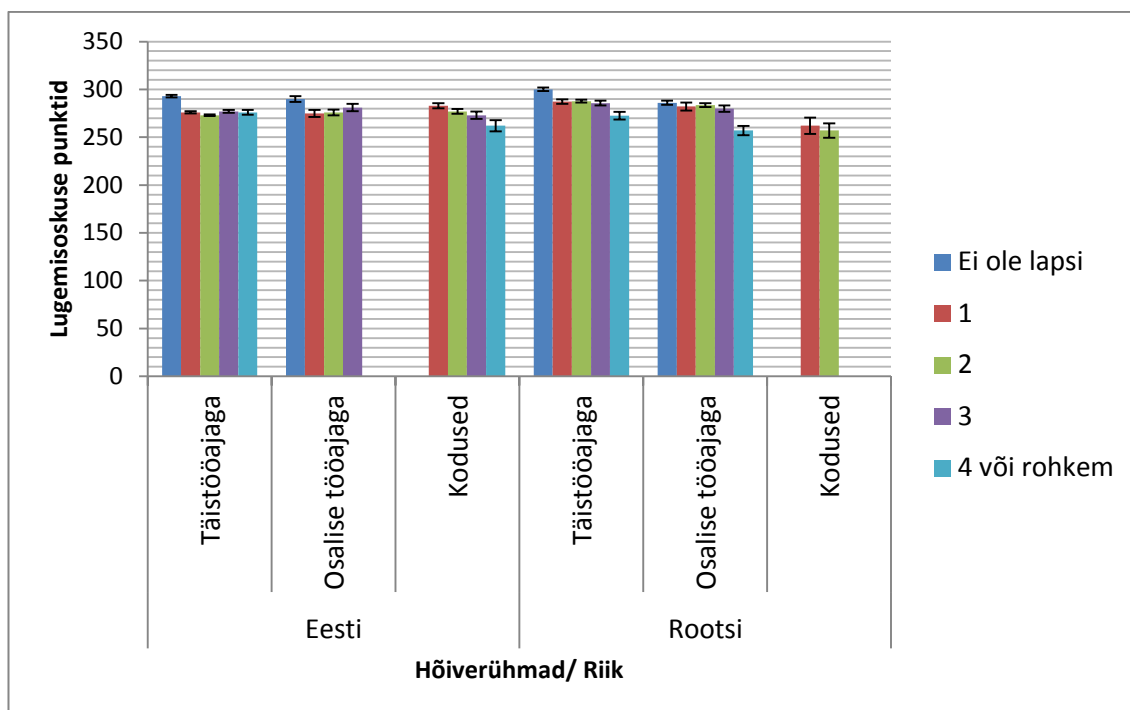
Vanemate päritolu on oluline Eesti naiste lugemisoskuse puhul. Olenemata hõivest on neil naistel paremad tulemused, nii Eestis kui Rootsis, kelle mõlemad vanemad on sündinud riigis, kus nad elavad (joonis 6). Hõive järgi võrreldes on Eesti naistel tulemused samad samade päritolutingimuste juures. Rootsi ja Eesti koduseid naisi võrreldes, on tulemused sarnased neil, kelle mõlemad vanemad on sündinud naiste elukohariigis. Halvimad tulemused on Rootsi naistel, kelle mõlemad vanemad on sündinud mujal (44% kodustest naistest). Rootsi täistööajaga töötavate naiste tulemused on jällegi igas grupis paremad sama hõivega Eesti naiste tulemustest.

Joonis 7. Lugemisoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja selle järgi, kas nad on sündinud elukohariigis

Kas naised ise on elukohariigis sündinud või mitte, mõjutab lugemisoskuse tulemusi palju (joonis 7). Olenemata hõivest on nii Eestis kui Rootsis nende naiste tulemused selgelt paremad, kes on riigis sündinud. Rootsis on elukohariigis sündinute ja mittedündinute tulemuste vahe suurem kui Eestis ja seda eriti kodustel naistel. Eesti hõivetevahelisi erinevusi välja tuua ei saa. Rootsis on aga töötavatel naistel paremad tulemused kui kodustel naistel nii neil, kes on sündinud Rootsis kui neil, kes ei ole.

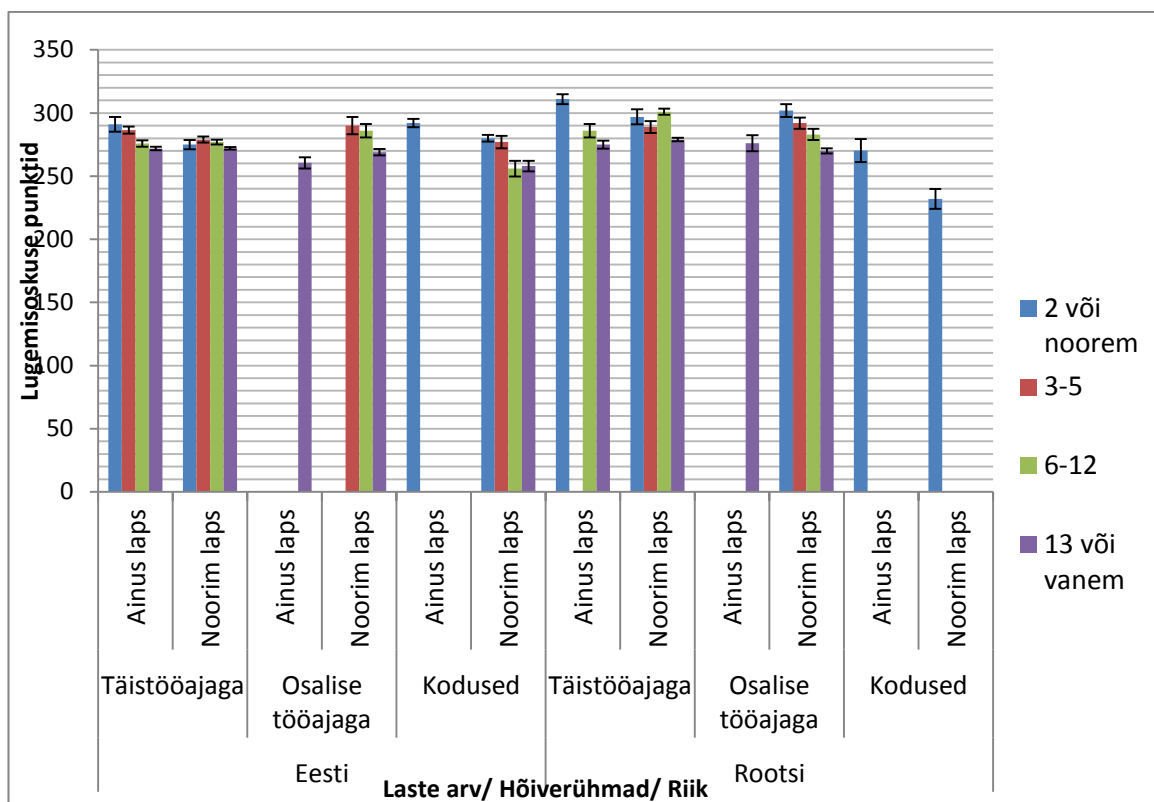
Joonisel 8 on ära toodud naiste lugemisoskuse tulemused hõiverühmade järgi Eestis ja Rootsis vastavalt laste olemasolule/arvule. Laste olemasolu mõjutas Eesti naiste lugemisoskust.

Joonis 8. Lugemisoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja laste olemasolu/laste arvu järgi

Naistel, kellel ei ole lapsi, on paremad tulemused kui neil, kellel on lapsed nii Eestis kui Rootsis. Ainus erisus on Rootsi osalise tööajaga töötavate naiste puhul, kus lastetutel naistel on sarnased tulemused 1–2 lapsega naistega. Analüüsides joonist 8 võib öelda, et laste arv mõjutab tulemusi erinevalt, olenevalt hõivest. Eesti töötavatel naistel on tulemused sarnased olenemata sellest, kas neil on üks laps või rohkem. Kodustel naistel on tulemused paremad neil, kellel on üks laps, naistest, kellel on kaks või rohkem last. Kodused ühe ja kahe lapsega naised edestavad tulemustes ühe ja kahe lapsega täistööajaga töötavaid Eesti naisi. Kolme lapsega naistel on tulemused sarnased kodustel ja täistööajaga töötavatel naistel. Nelja või rohkema lapsega kodustel naistel on tulemused kehvemad täistööajaga töötavatest nelja või rohkemate lastega naistest.

Rootsi töötavatel naistel on sarnased tulemused naistel, kellel on 1–3 last. Neil, kellel on neli või rohkem last, on tulemused märgatavalt halvemad. Rootsi kodustel naistel, kellel on üks või kaks last, on sama laste arvuga täistööajaga töötavatest naistest kehvemad tulemused. Eesti kodustel naistel, kellel on 1–2 last, on paremad tulemused Rootsi kodustest sama laste arvuga naistest.

Joonis 9. Lugemisoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja lapse/noorima lapse vanuse järgi

Noorima lapse/ lapse vanuse järgi lugemisoskuse tulemusi analüüsid (joonis 9) võib väita, et mida noorem on laps, seda paremad on üldjuhul tulemused. Eesti täistööajaga töötavatel naistel on tulemused paremad neil, kelle ainus laps on kuni 5aastane, ülejäänutel on tulemused sarnased. Kodustel naistel ja täistööajaga töötavatel naistel, kelle ainus laps on kahe aastane või noorem, on sarnased tulemused. Nende tulemused on paremad naistest, kellel on rohkem kui üks laps, olenemata hõivest ja noorima lapse vanusest. Võrreldes koduseid ja täistööajaga töötavaid naisi, kellel on rohkem kui üks laps ja noorim laps on kahe aastane või noorem, on tulemused samuti sarnased. Naistel, kelle noorim laps on 3–5aastane on nii koduse kui täistööajalise hõive puhul sarnased tulemused. Kui noorim laps on kuue aastane või vanem, siis on koduste naiste tulemused kehvemad kui täistööajaga töötavatel naistel.

Rootsi täistööajaga töötavatel naistel on paremad tulemused kodustest naistest, kellel on kahe aastane või noorem laps, olenemata sellest, kas see laps on ainus või noorim.

Kõige kehvem tulemus on Rootsi kodustel naistel, kelle noorim laps on kahe aastane või noorem. Eesti koduste naiste tulemused on paremad Rootsi kodustest naistest.

Valitud muutujate analüüsi tulemusena võib väita, et Eesti naiste funktsionaalse lugemisoskuse tulemused erinevad olenevalt valitud tunnusest, kuid hõive alusel väga suuri erinevusi ei ole. Kehvemad tulemused töötavatest naistest on kodustel naistel, kes on 16–35aastased ning vanemad kui 45, kes ei ole töötanud ei viimase 12 kuu ega 5 aasta jooksul, kellel on põhiharidus, kelle vanematel on esimese taseme haridus, kellel on 4 või rohkem last ja sel juhul kui noorim laps on kuue aastane või vanem. Siiski mõnedel juhtudel on koduste naiste tulemused paremad. Magistrikraadiga kodustel naistel, rohkem kui ühe õppetegevusega tegelevatel kodustel naistel, kodustel naistel, kes viimase aasta jooksul on teinud tasustatud tööd ja 1–2 lapsega kodustel naistel on paremad tulemused kui sama vastusevariandi valinud täistööajaga töötavatel naistel.

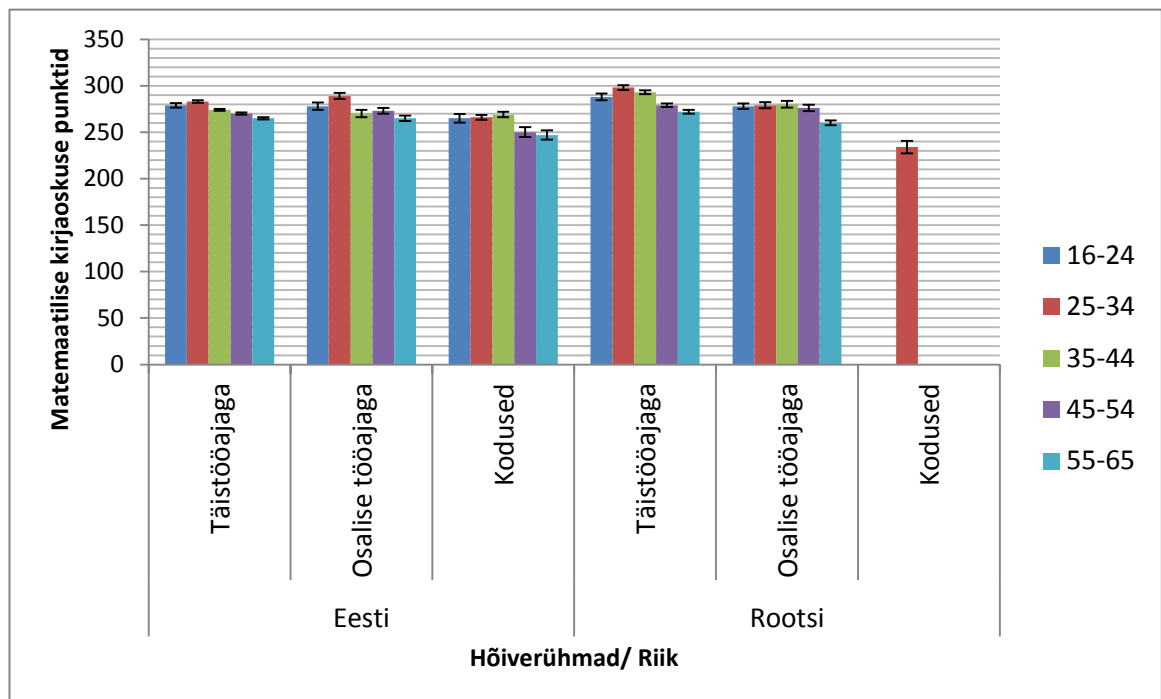
3.2. Matemaatiline kirjaoskus

Eesti naiste matemaatilise kirjaoskuse tase kõigis hõiverühmades jääb tasemele 2 (226–275 punkti), Rootsi osajaga töötavate naiste tulemused on samuti tasemel 2, kuid täistööajaga töötavate naiste tulemused tasemel 3 ja koduste naiste tulemused taseme 1 ja 2 piiril. Tulemuste vahed on päris suured ja tase ei ole sama ühtlane kui lugemisoskuse puhul. Samas ei ole Eesti naistel hõivetevahelised erinevused nii suured kui Rootsi naiste puhul.

Regressioonianalüüsi tulemused tabelis 2 näitavad, et olulised mõjutajad matemaatilise kirjaoskuse tulemuste puhul Eesti naistel on viimase 5 aasta tööhõive, naise ja naise vanemate haridus, naise ja naise isa sünniriik, viimase 12 kuu õppetegevus ja laste olemasolu. Haridus ja ema haridus on olulisimad mõjutajad. Mida kõrgem haridustase, seda paremad on tulemused. Rootsi naistel on natuke teised mõjutajad. Lisaks naise haridusele ja sünniriigile ning ema haridusele on olulised vanus ja viimase 5 aasta töökogemus. Mida kõrgem haridus, seda parem tulemus ja kui naine on sündinud mujal kui Rootsis, on tulemus kehvem.

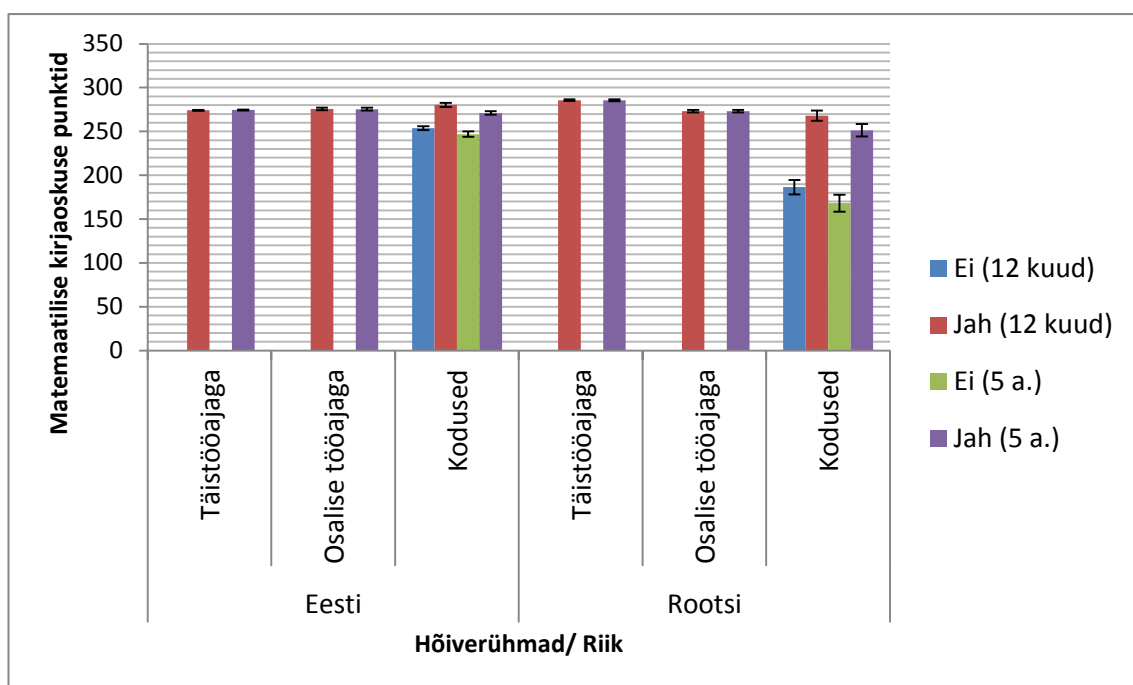
Tabel 2. Eesti ja Rootsi matemaatilise kirjaoskuse regressioonanalüüside tulemused (Mudeli olulisuse tõenäosus 0,00, vabadusastmete arv 12)

Riik	Eesti			Rootsi		
Tunnus/ Regressiooni- kordajad	Standardiseeri- tud koefitsent (Beta)	t-väärtus	p-väärtus	Standardiseeri- tud koefitsent (Beta)	t-väärtus	p-väärtus
Kodune	-0,003	-0,137	0,8933	-0,035	-1,271	0,2278
Vanus	-0,046	-2,16	0,0517	-0,08	-3,172	0,008
Viimase 12 kuu tööhõive	0,032	1,146	0,2741	0,016	0,474	0,644
Viimase 5 aasta tööhõive	0,049	2,328	0,0382	0,16	5,449	0,0001
Haridus	0,33	17,957	0,0001	0,356	16,649	0,0001
Viimase 12 kuu õppetegevus	-0,043	-2,503	0,0278	-0,017	-0,829	0,4233
Ema sünniriik	-0,037	-1,615	0,1323	-0,001	-0,036	0,9719
Isa sünniriik	-0,083	-3,615	0,0035	-0,033	-0,946	0,3628
Ema haridus	0,091	4,086	0,0015	0,07	2,69	0,0197
Isa haridus	0,047	2,222	0,0463	0,04	1,632	0,1286
Sünniriik	-0,048	-2,313	0,0393	-0,289	-8,228	0,0001
Laste olemasolu	0,037	2,013	0,0671	0,042	1,817	0,0943

Joonis 10. Matemaatilise kirjaoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja 10aastaste vanuserühmade järgi

Vanus on oluline matemaatilise kirjaoskuse mõjutaja Rootsi naistel. Joonisel 10 on kujutatud naiste matemaatilise kirjaoskuse keskmisi tulemusi erinevates vanusegruppides subjektiivse hõivestaatuse järgi. Eesti naistel on näha lisaks vanusegruppidevahelistele tulemuste erinevusele ka hõivetevahelist erinevust. Kodustel Eesti naistel on kõigis vanusegruppides paremad tulemused kui täistööajaga töötavatel naistel. Hõivesiseselt on kodustel naistel tulemused paremad üle 45aastastel naistel. Nooremates vanuserühmades on kodustel Eesti naistel tulemused sarnased. Rootsi kodustel naistel on tulemused võrreldavad vaid vanusegrupis 25–34 ja need on kõige paremad, nii Rootsi kui ka Eesti naistega võrreldes igas vanusegrupis olenemata hõivest. Matemaatilise kirjaoskuse juures on seega olulised nii vanus kui ka hõive.

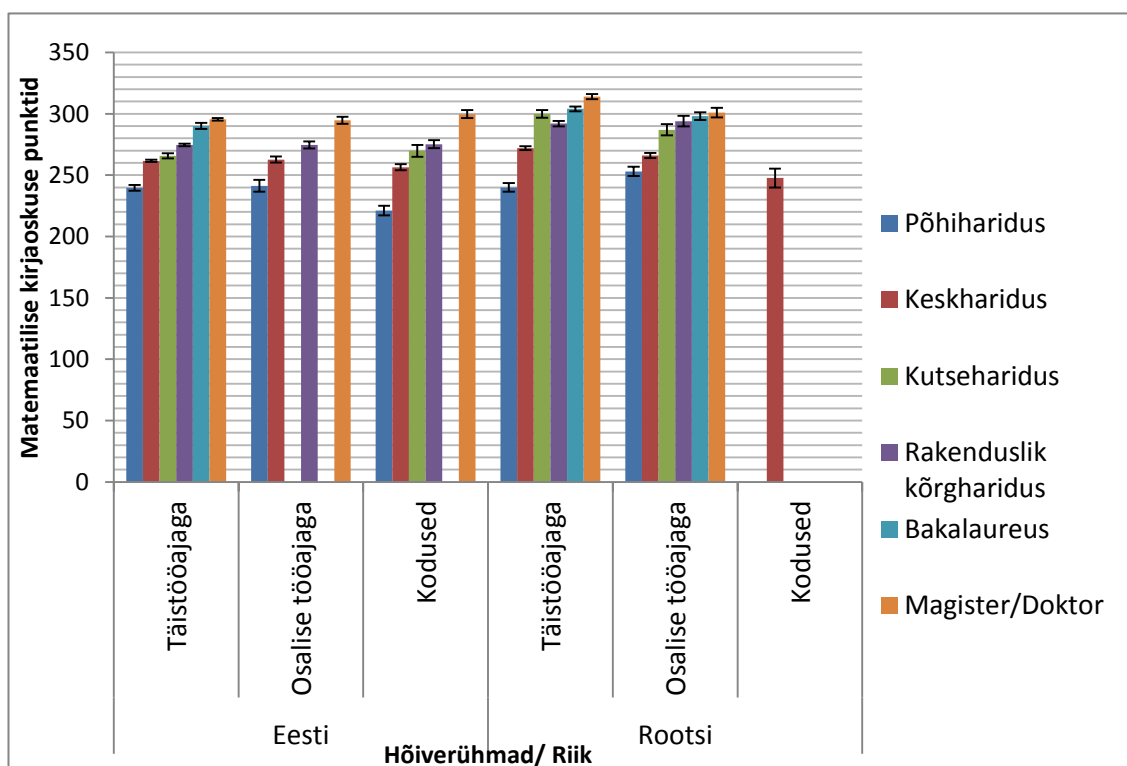

Joonis 11. Matemaatilise kirjaoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja küsitlusele eelnenud 12 kuu ning 5 aasta töötamise järgi (alla 20 vastajaga tulemusi ei ole joonisel)

Jooniselt 11 on näha, et kodustel Eesti naistel, kes on viimase 12 kuu jooksul enne uuringut töötanud, on paremad tulemused täistööajaga töötavatest naistest, kes vastasid samuti. Koduste naiste tulemus, kes on teinud tasustatud tööd viimase 5 aasta jooksul, ei erine sama vastusevariandiga täistööajaga töötavate naiste tulemusest. Neil kodustel naistel, kes ei ole töötanud ei 12 kuu ega 5 aasta jooksul on paremad tulemused

nendest, kes vastasid, et nad on töötanud. Tulemus on parem neil kodustel Eesti naistel, kes ei ole töötanud viimase 12 kuu jooksul nendest, kes ei ole töötanud viimase 5 aasta jooksul.

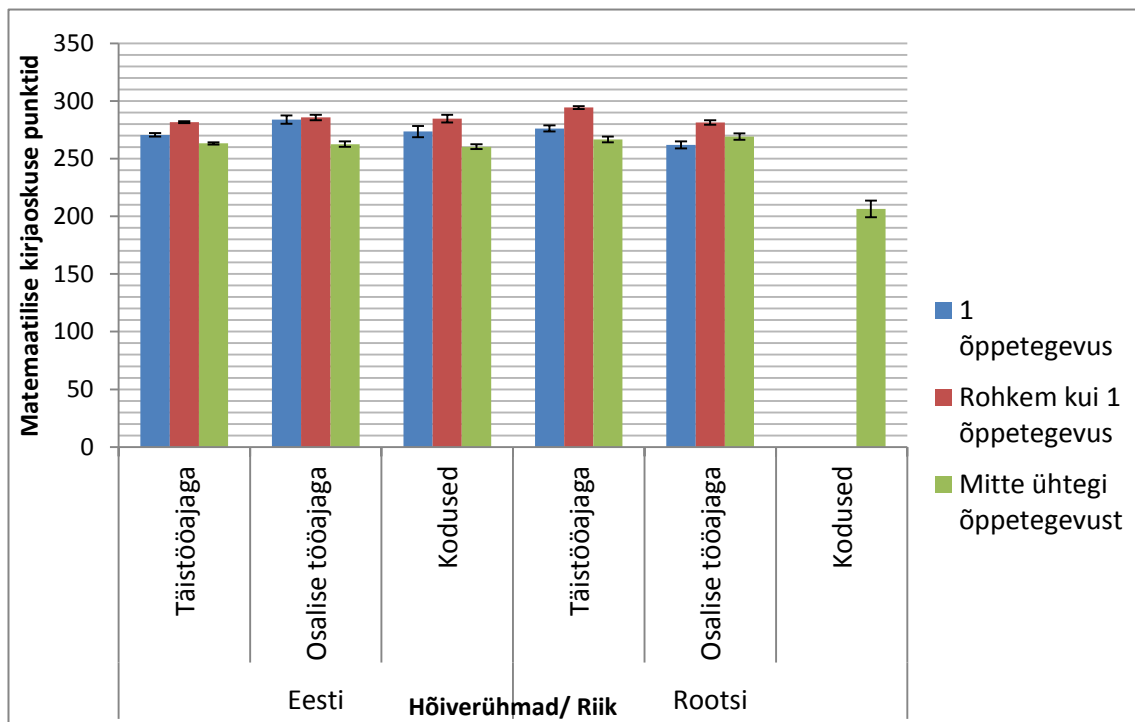
Rootsi koduste naiste tulemused, kes on töötanud, on kehvemad täistööajaga töötavatest Rootsi naistest. Rootsi kodustel naistel, kes ei ole töötanud, on kehvemad tulemused Eesti kodustest naistest, kes ei ole töötanud viimase 12 kuu ega 5 aasta jooksul. Sellest võib järeldada, et matemaatilise kirjaoskuse alalhoidmiseks on töötamine oluline.

Joonis 12. Matemaatilise kirjaoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja haridustaseme järgi (alla 20 vastajaga tulemusi ei ole joonisel)

Mida madalam on haridustase, seda madalam on matemaatiline kirjaoskus, võib välja lugeda jooniselt 12. Kui võrrelda Eesti naiste tulemusi hõivete vahel, siis põhi- ja keskharidusega kodustel naistel on kehvem tulemus kui töötavatel naistel, kuid kõrgematel haridustasemetel hõivetevahelisi erinevusi ei esine. Võrreldes Rootsi ja Eesti täistööajaga töötavate naiste tulemusi, on sama haridustasemega Rootsi naiste oskused paremad. Kodustel Rootsi naistel saab võrrelda vaid keskharidusega naiste tulemusi, ning need on kehvemad Rootsi täistööajaga töötavatest sama haridustasemega

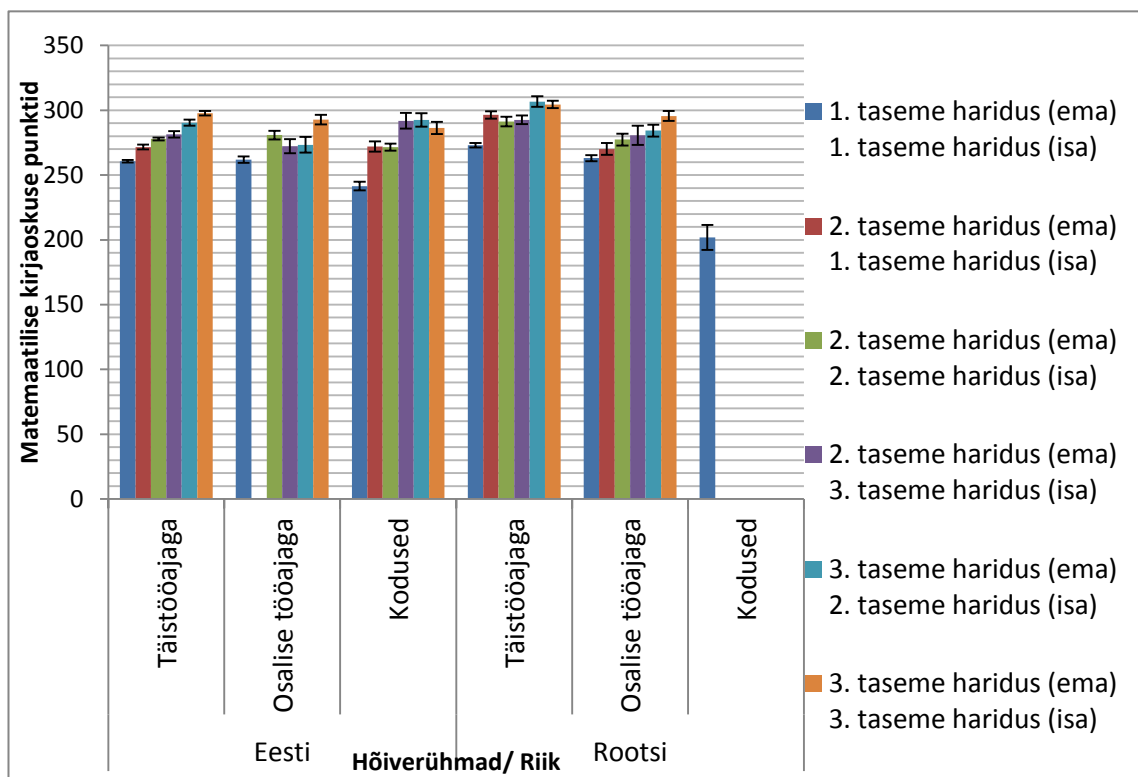
naistest, kuid sarnased Rootsi ja Eesti kodustel naistel. Seega võib öelda, et Eestis on matemaatilise kirjaoskuse puhul madalama haridustaseme juures oluline ka subjektiivne hõive.

Joonis 13. Matemaatilise kirjaoskuse keskmised tulemused Eesti naistel hõive ja viimase 12 kuu jooksul õppetegevustes osalemise ning õppetegevuste arvu järgi

Joonisel 13 on näha, et mida rohkem tegeletakse õppimisega, seda paremad on tulemused olenemata hõivest. Eesti naistel samade vastusevariantide korral hõivetevahelisi erinevusi ei esine. Täistööajaga töötavatel ja kodustel naistel on tulemused selgelt eristatavad neil, kes ei tegelenud õppimisega, kes tegelesid ühe õppetegevusega ja neil, kes tegelesid rohkem kui ühe õppetegevusega. Osalise tööajaga töötavate naiste seas on tulemused sarnased neil, kes õppisid, olenemata sellest, kui mitme õppetegevusega nad tegelesid. Võrreldes Eesti ja Rootsi naisi, siis täistööajaga ja rohkem kui ühe õppetegevusega hõivatud olnud Rootsi naistel on sama hõive ja vastusevariandiga Eesti naistest parem tulemus. Kõige kehvem tulemus on kodustel Rootsi naistel, kes ei ole osalenud üheski õppetegevuses. Nad moodustasid 67% Rootsi kodustest naistest. Eesti kodustest naistest ei tegelenud ühegi õppetegevusega 70%

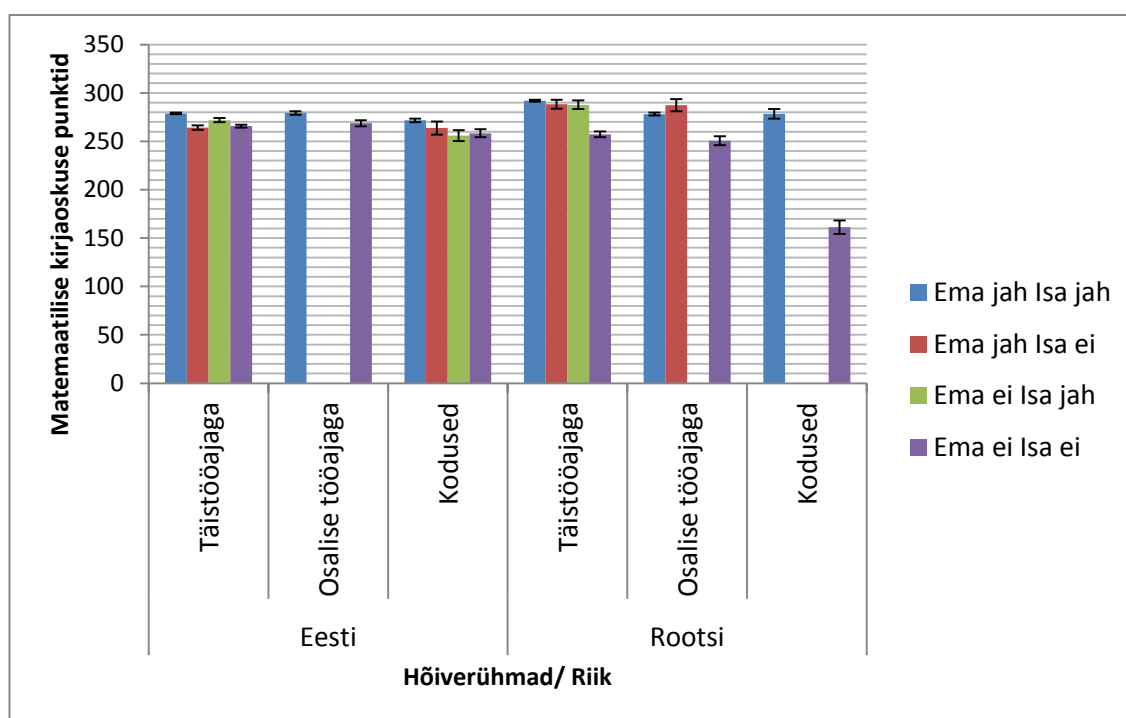
vastanutest. Eesti täistööajaga töötavatest naistest õppisid 67%. Seega on seos hõive ja õppimise vahel.

Joonis 14. Matemaatilise kirjaoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja vanemate haridustaseme järgi (joonisel toodud tulemused, mis on olemas kodustel Eesti naistel min. 20 vastajaga)

Paremad tulemused on valdavalt naistel, kelle vanematel on kõrgem haridus nii Eestis kui Rootsis olenemata hõivest (joonis 14). Hõivetevahelisel võrdlusel on kehvem tulemus esimese taseme haridusega vanematega kodustel Eesti naistel võrreldes sama haridustasemega vanematega täistööajaga töötavate naiste tulemusega. Koduste ja täistööajaga töötavate Eesti naiste tulemused ei erine juhul kui emal on teise taseme haridus ja isal esimese või teise taseme haridus. Teise taseme haridusega ema ja kolmanda taseme haridusega isa puhul on kodustel naistel parem tulemus kui täistööajaga töötavatel naistel. Kolmanda taseme haridusega ema ja teise taseme haridusega isa puhul tulemused ei erine Eesti naiste hõiverühmade vahel. Kui mõlematel vanematel on kolmanda taseme haridus, siis on tulemus parem täistööajaga töötavatel Eesti naistel.

Jällegi on Rootsi täistööajaga töötavatel naistel paremad tulemused kui Eesti sama hõivega naistel, ainus erisus on kui vanematel on kolmanda taseme haridus, sel juhul on tulemus sarnane. Kõige kehvem tulemus on taas kodustel Rootsi naistel ja neil on olemas võrreldav tulemus vaid esimese haridustasemega vanematega naistel (37% kõigist kodustest naistest).

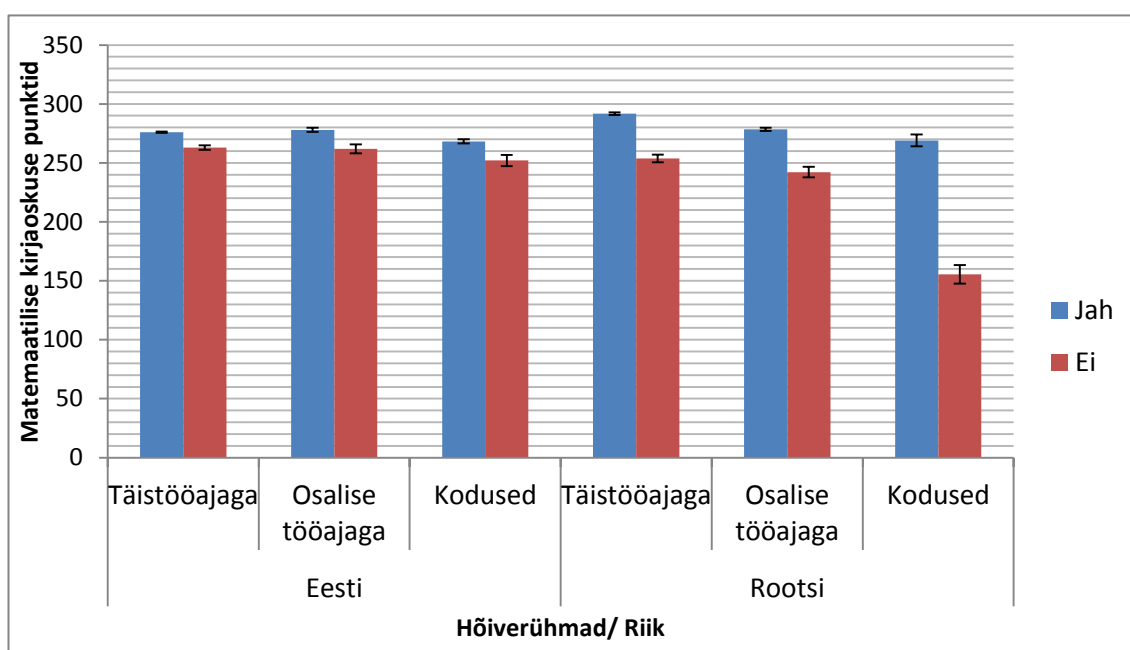

Joonis 15. Matemaatilise kirjaoskuse keskmised tulemused Eesti naistel hõive ja vanemate sünniriigi järgi (jah – Eestis/Rootsis)

Kõigis hõiverühmades oli kõige rohkem naisi, kelle mõlemad vanemad olid sündinud uurigut läbiviidavas riigis ning neile järgnesid naised, kelle mõlemad vanemad ei olnud antud riigis sündinud. Hõivetevahelised erinevused pole nii märgatavad kui see, kas mõlemad vanemad on sündinud riigis või mõlemad ei ole sündinud uurigut läbiviidavas riigis. Tulemused on neil naistel madalamad, kelle mõlemad vanemad ei ole riigis sündinud, olenemata hõivest ja riigist.

Kodustel Eesti naistel, kelle mõlemad vanemad on Eestis sündinud, on kehvemad tulemused täistööajaga naistest, kelle mõlemad vanemad on riigis sündinud. Kodustel naistel, kelle ema on Eestis sündinud, kuid isa mitte on sarnane tulemus täistööajaga töötavate naistega, kes vastasid samuti. Täistööajaga töötavatel naistel, kelle ema ei ole

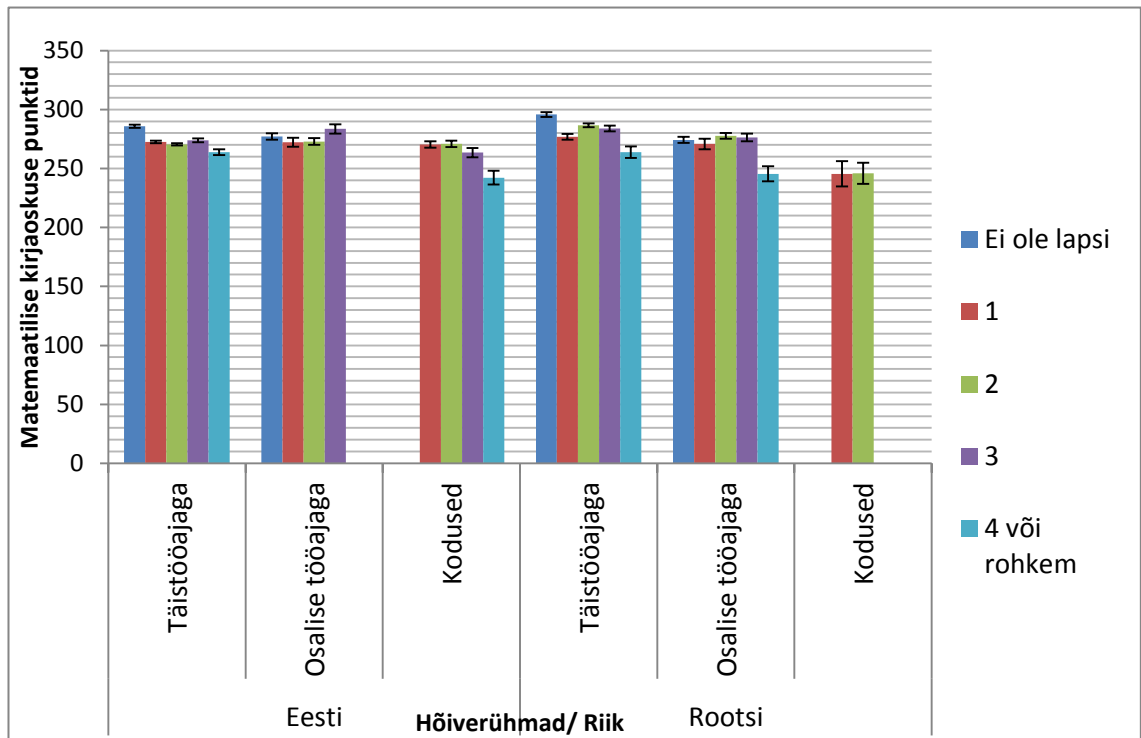
riigis sündinud, kuid isa on, on parem tulemus kodustest naistest. Koduste ja täistööajaga töötavate naiste tulemused, kelle mõlemad vanemad on mujal sündinud, ei erine. Samas Rootsi kodustel naistel, kelle mõlemad vanemad ei ole riigis sündinud, on tulemused kõige madalamad, ligi 100 punkti kehvemad teistest. Täistööajaga töötavate Rootsi naiste tulemus on parem kodustest naistest, kelle mõlemad vanemad on Rootsis sündinud. Eesti ja Rootsi koduste naiste tulemused ei erine neil, kelle mõlemad vanemad on sündinud uuringut läbiviidavas riigis.

Joonis 16. Matemaatilise kirjaoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja enda sünniriigi järgi

Kas naine on sündinud Eestis/Rootsis, mõjutas tulemusi (joonis 16). Hõivetevahelises võrdluses Eesti naiste vahel on Eestis sündinud kodustel naistel kehvemad tulemused töötavatest Eestis sündinud naistest. Kodustel naistel, kes ei ole Eestis sündinud, on kehvemad tulemused töötavatest muu sünniriigiga naistest. Koduste Eesti naiste tulemused, kes on Eestis sündinud, on sarnased töötavate naiste tulemustega, kes ei ole Eestis sündinud. Võrreldes Rootsi naistega, täistööajaga töötavatel riigis sündinud naistel on Rootsis parimad tulemused, riigis mittesündinud sama hõivega Rootsi naiste tulemus on Eesti töötavate ja mitte riigis sündinud naiste tulemustest halvem. Kodustel Eesti ja Rootsi naistel on tulemused sarnased neil, kes on riigis sündinud. Kõige kehvemad tulemused on taas Rootsi kodustel riigis mittesündinutel jäädes umbes 100

punkti kõigi teiste naiste tulemustele alla. Rootsis on matemaatilise kirjaoskuse tulemuste vahed suuremad kui Eestis uuringut läbiviidud riigis sündinute ja mittesündinute vahel.

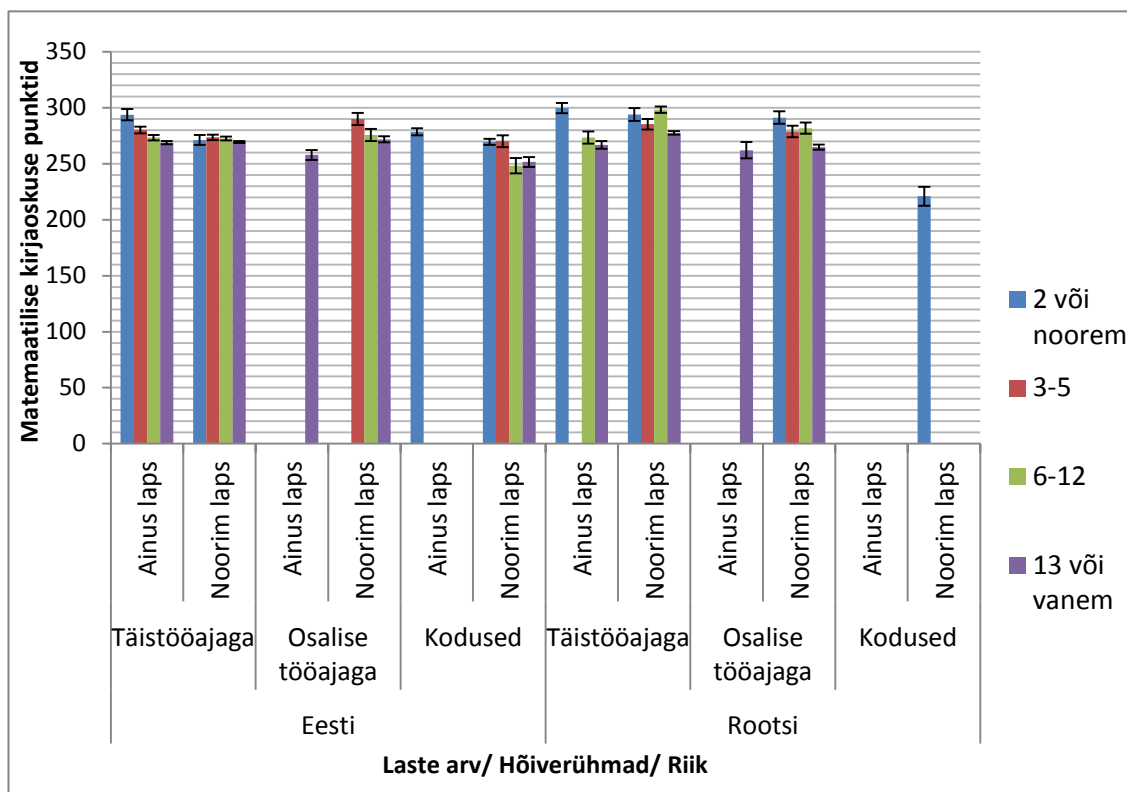

Joonis 17. Matemaatilise kirjaoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja laste olemasolu/ laste arvu järgi

Joonis 17 on tehtud kahe küsimuse liitmisel, esiteks kas naistel on lapsi või mitte ja teiseks kui on, siis mitu last neil on. Kõik naised, kes vastasid, et neil on lapsi, vastasid ka järgmisele küsimusele. Ilma lasteta täistööajaga töötavad naised on saanud parimad tulemused nii Eestis kui Rootsis. Erandiks on osalise ajaga kolme lapsega naised, kes on saanud sarnase tulemuse lastetute täistööajaga töötavate naistega. Ühe ja kahe lapse emade tulemused on täistööajaga töötaval ja kodustel Eesti naistel sarnased. Kolme ning nelja või rohkema lapsega Eesti naiste tulemused on kehvemad kodustel naistel.

Ka Rootsis on sama tendents, nelja ja rohkema laste vanematel on kehvemad tulemused olenemata hõivest. Kui Eestis on ühe- ja kahelapselistel emadel hõiveti sarnased tulemused, siis Rootsi kodustel emadel on tulemused kehvemad sama arvuga laste emadest, kes töötavad. Rootsi koduste naiste tulemused on kehvemad ka Eesti koduste

naiste tulemustest, sama arvuga laste korral. Laste olemasolu ja laste arv koos hõivega mõjutab matemaatilist kirjaoskust.

Joonis 18. Matemaatilise kirjaoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja lapse/ noorima lapse vanuse järgi

Joonisel 18 võrreldakse matemaatilise kirjaoskuse tulemusi nii lapse vanuse järgi kui ka selle järgi, kas naisel on üks või rohkem last. Ühe lapsega naisi on vähem kui kahe või enama lapsega naisi kõigis hõiverühmades nii Eestis kui Rootsis. Eesti kodustest naistest on 39% üks laps, Rootsis on osakaal 27%. Eesti naiste puhul võib välja tuua tendentsi, olenemata hõivest: mida noorem on laps, seda paremad on tulemused. Nii täistööajaga töötavatel kui kodustel naistel on parimad tulemused neil, kelle ainus laps on kahe aastane või noorem, kuid täistööajaga töötavatel naistel on parem tulemus võrreldes kodustega. Kuni 5aastase noorima lapsega Eesti naistel tulemused hõiverühmades ei erine. Kui noorim laps on vanem kui 6aastane, siis on tulemused paremad täistööajaga töötavatel naistel. Ka Rootsi ühe lapsega emadel on seda paremad tulemused, mida noorem on laps. Kõige kehvemad tulemused on Rootsi kodustel naistel, kel tulemus olemas vaid alla 2aastase noorima lapsega naistel.

Matemaatilise kirjaoskuse puhul on koduste naiste oskused seoses erinevate tunnustega üldiselt samal tasemel või halvemad kui töötavatel naistel nii Eestis kui Rootsis. Paremad tulemused Eesti kodustel naistel täistööajaga töötavatest naistest on juhul kui nad on viimase 12 kuu jooksul töötanud või kui ema on teise taseme haridusega ja isa kolmanda taseme haridusega. Kehvemad tulemused on kodustel naistel võrreldes täistööajaga töötavate naistega kõigis vanuserühmades, kui nad ei ole tööga hõivatud olnud või töötasid viimase 5 aasta jooksul, kui neil on põhi- või keskharidus, kui nende vanematel on esimese või kolmanda astme haridus, ema ei ole Eestis sündinud ja isa on või mõlemad vanemad on Eestis sündinud, olenemata sellest kas nad ise on Eestis sündinud või mitte, kui neil on kolm või rohkem last, kui neil on alla 2aastane ainus laps või üle 6aastane noorim laps. Võrreldes Eesti ja Rootsi töötavaid naisi, on Rootsi naistel enamasti paremad tulemused olenemata erinevatest muutujatest.

3.3. Probleemilahendusoskus tehnoloogiarikkas keskkonnas

Nii Eesti kui Rootsi naiste üldised keskmised tulemused on 1. tasemel (241–190 punkti). Vaid probleemilahendusoskus on Eesti kodustel naistel üldiste tulemuste poolest täistööajaga töötavatest naistest parem ja Rootsi kodustel naistel on samuti hea tulemus.

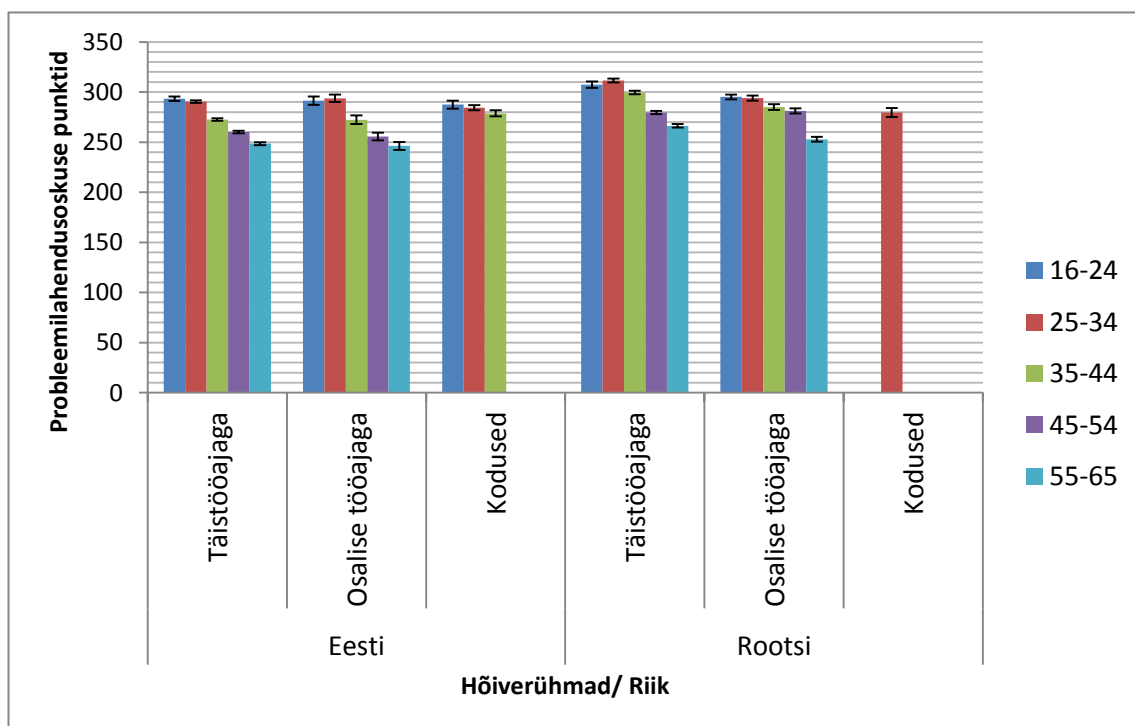
Regressioonanalüüsi tulemusena tabelis 3 on Eesti naiste probleemilahendusoskuse olulised mõjutajad hõive, vanus, naise ja tema vanemate haridus, naise sünniriik. Hõive on ainult Eesti naiste probleemilahendusoskuse tulemuste oluline tegur, teiste üldoskuste ja Rootsi naiste puhul see ühelgi juhul välja ei tulnud. Rootsi naiste tulemusi mõjutasid vanus, naise haridus, naise sünniriik, viimase 12 kuu õppetegevuses osalemine ja ema haridus. Vanus ja haridus on olulisimad mõjutajad nii Eesti kui Rootsi naiste seas. Mida vanem on naine, seda kehvemad tulemused, kuid mida haritum, seda paremad tulemused.

Tabel 3. Eesti ja Rootsi probleemilahendusoskuse regressioonanalüüside tulemused (Mudeli olulisuse tõenäosus 0,00, vabadusastmete arv 12)

Riik	Eesti			Rootsi		
Tunnus/ Regressiooni -kordajad	Standardiseeri- tud koefitsent (Beta)	t-väärtus	p-väärtus	Standardiseeri- tud koefitsent (Beta)	t-väärtus	p-väärtus
Kodune	0,074	2,761	0,0172	-0,034	-1,284	0,2234

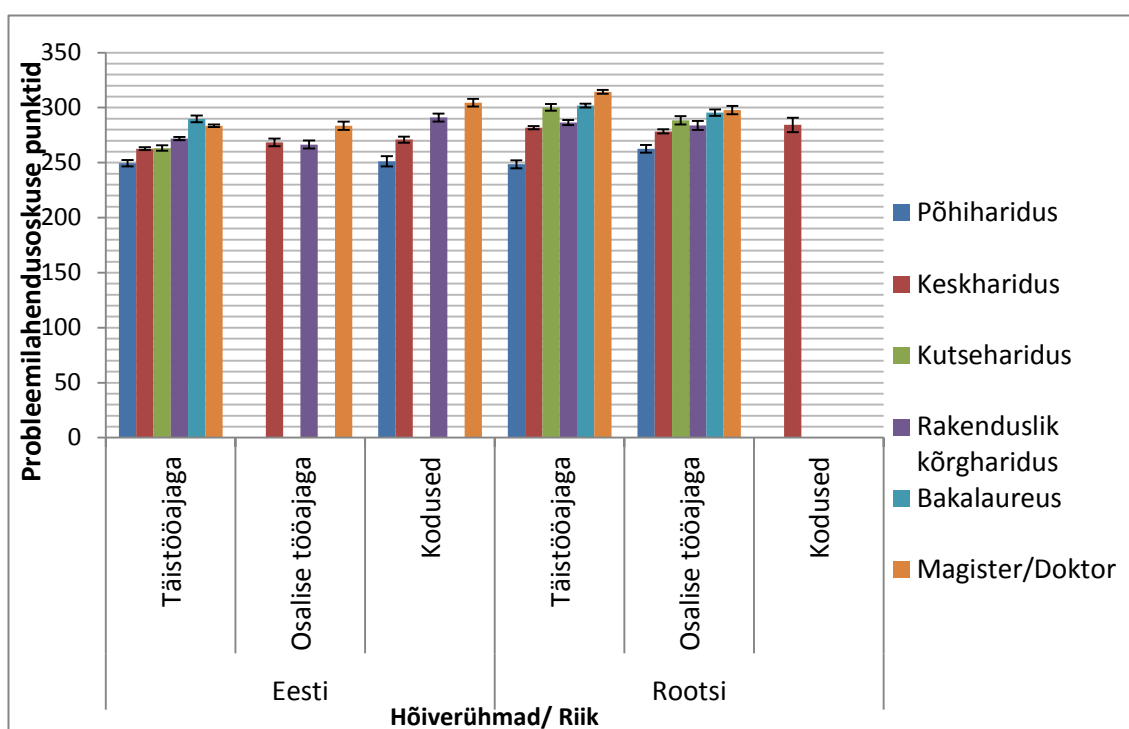
Vanus	-0,285	-11,641	0,0001	-0,316	-11,362	0,0001
Viimase 12 kuu tööhõive	0,031	1,105	0,2908	0,013	0,49	0,633
Viimase 5 aasta tööhõive	0,017	0,778	0,4516	-0,016	-0,647	0,5298
Haridus	0,245	11,878	0,0001	0,315	13,601	0,0001
Viimase 12 kuu õppetegevus	-0,033	-1,716	0,1118	-0,05	-2,254	0,0437
Ema sünniriik	-0,034	-1,315	0,2131	-0,021	-0,602	0,5584
Isa sünniriik	-0,037	-1,428	0,1788	-0,028	-0,805	0,4365
Ema haridus	0,114	4,652	0,0006	0,091	3,225	0,0073
Isa haridus	0,071	3,031	0,0104	0,032	1,213	0,2485
Sünniriik	-0,062	-2,653	0,0211	-0,185	-5,315	0,0002
Laste olemasolu	0,044	2,041	0,0639	0,005	0,186	0,8556

Joonisel 19 on välja toodud probleemilahenduseoskuse tulemused hõive- ja vanuserühmade järgi.

Joonis 19. Probleemilahenduseoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja 10aastaste vanuserühmade järgi (alla 20 vastajaga tulemusi ei kuvata)

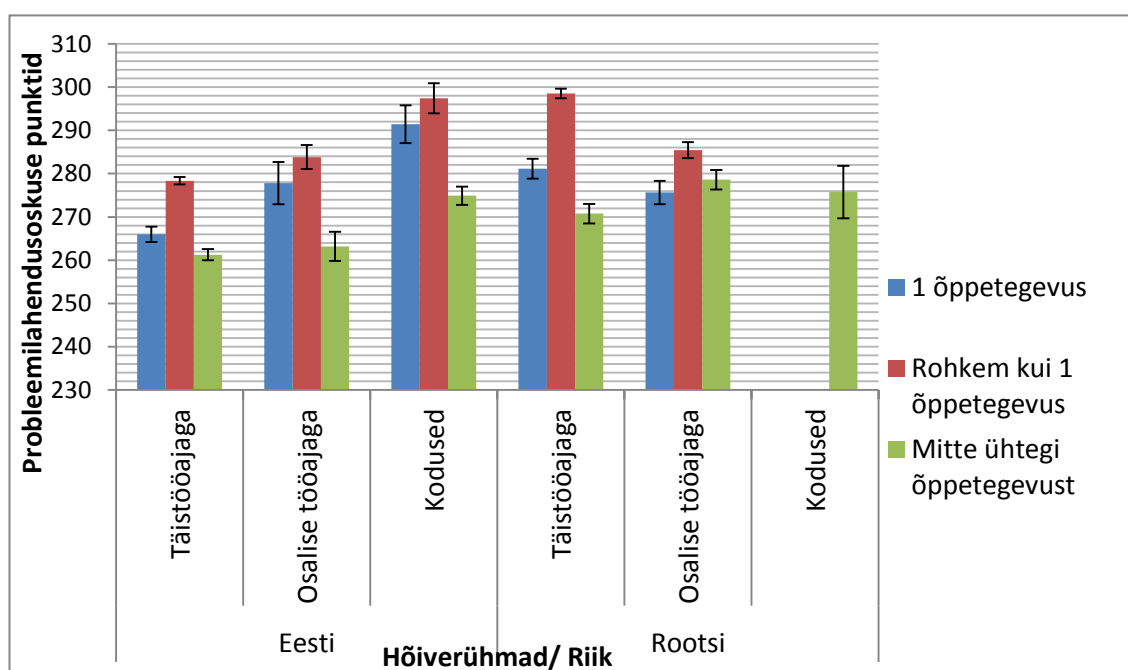
Hõivetevahelisel võrdlusel on 16–24aastaste vanuserühmades töötavatel ja kodustel Eesti naistel sarnased tulemused, kuid 25–34aastastel töötavatel naistel on probleemilahenduoskus parem. Osalise ja täistööajaga töötavate naiste tulemused on sarnased. 35–44aastastel kodustel naistel on parem tulemus kui täistööajaga töötavatel Eesti naistel. Nii täistööajaga töötavatel kui osalise ajaga töötavatel Eesti naistel on hõivesiseselt halvemad tulemused 35–44aastastel ja mida vanem on vanusegrupp, seda kehvemad on tulemused. Ka Rootsi töötavatel naistel on vanuseline tendents sama. Rootsi täistööajaga töötavatel naistel on kõigis vanuserühmades paremad tulemused kui sama hõive ja sama vanusegrupiga Eesti naistel. Kodustel Eesti ja Rootsi naistel on tulemused võrreldavad vaid vanuserühmas 25–34 ja see tulemus on sarnane, küll aga kehvem töötavatest Rootsi naistest. Vanus on oluline ka probleemilahenduoskuse tehnoloogiarikas keskkonnas.

Joonis 20. Probleemilahenduoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja haridustaseme järgi (alla 20 vastajaga tulemusi ei ole joonisel)

Ka probleemilahenduoskusele on näha üldine tendents: mida kõrgem haridus, seda parem tulemus (joonis 20). Põhiharidusega täistööajaga töötavatel ja kodustel Eesti naistel tulemused ei erine. Keskkharidusega kodustel Eesti naistel on tulemused paremad

kui sama haridustasemega täistööajaga töötavatel naistel. Eesti kodustel rakenduskõrgharidusega ja magistri või doktori kraadiga naistel on paremad tulemused kui sama haridustasemega töötavatel naistel. Kodustel naistel on Rootsis võrreldav vaid keskharidusega naiste tulemus, mis on Eesti kodustest naistest parem ja sarnane Rootsi töötavate sama haridustasemega naiste tulemustega. Haridustase mõjutab probleemilahenduskust enam kui hõive. Eesti naiste puhul võib välja tuua, et koduse hõive korral on probleemilahenduskust parem kui töötamise korral.

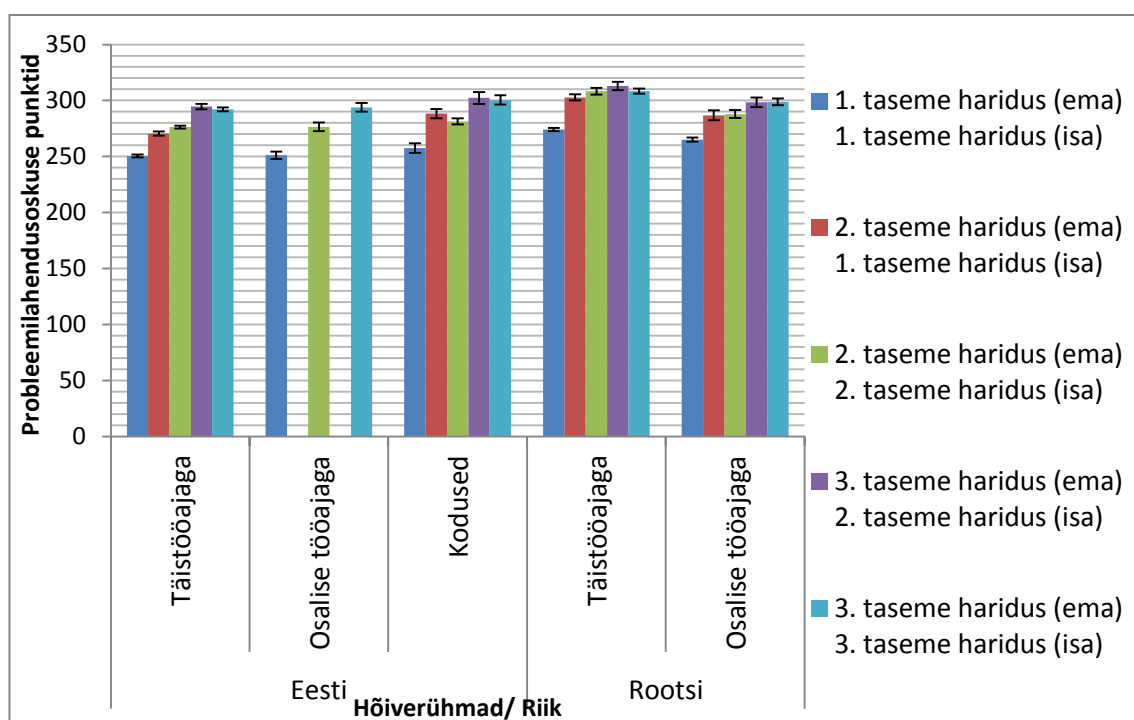

Joonis 21. Probleemilahenduskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja viimase 12 kuu jooksul õppetegevuses osalemise järgi (alla 20 vastajaga tulemusi ei ole joonisel)

Eesti kodustel naistel on töötavatest naistest paremad tulemused võrreldes vastusevariante (joonis 21). Kodused Eesti naised, kes osalesid vähemalt ühes õppetegevuses, said parimad tulemused. Nende koduste Eesti naiste tulemus, kes ei osalenud õppetegevustes, on parem töötavate Eesti naiste tulemustest, kes õppetegevustes ei osalenud. Jällegi saab Eesti naiste hõiverühmade vahelises võrdluses välja tuua, et kodune hõive soodustab probleemilahenduskust.

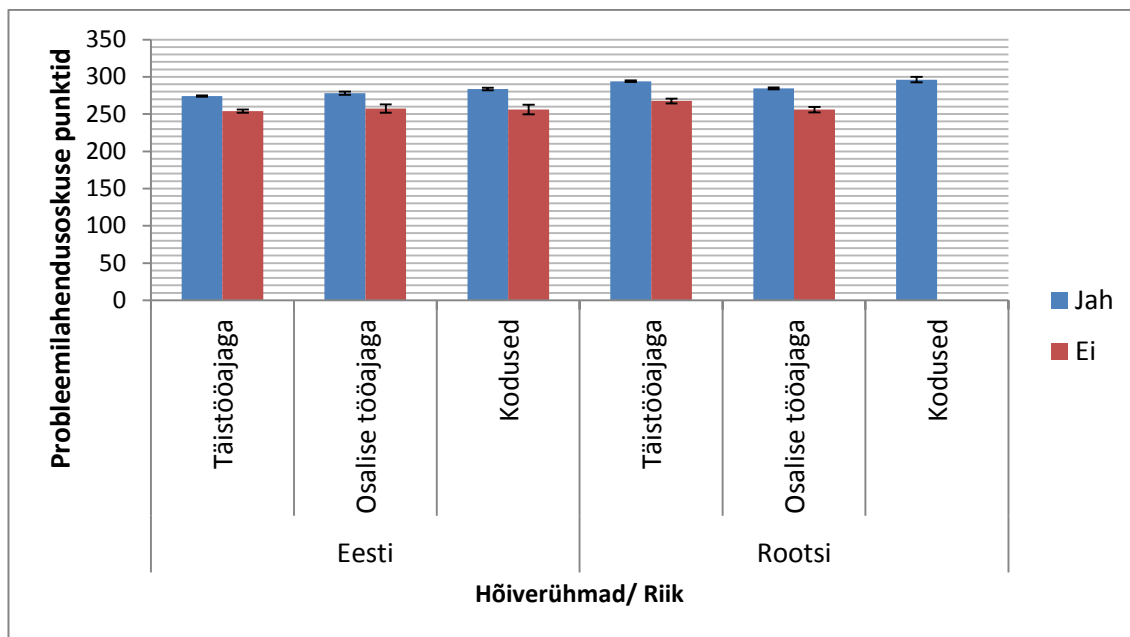
Rootsi täistööajaga töötavate ja mitmes õppetegevuses osalenud naiste tulemus on sarnane Eesti koduste naiste sama vastusevariandi tulemusega, kuid parem Eesti

töötavate naiste tulemustest. Rootsi kodused naised ei osalenud õppetegevuses, kuid nende tulemused on sarnased sama vastusevariandiga Eesti koduste naiste tulemusega ja töötavate Rootsi naiste tulemustega, kes osalesid ühes õppetegevuses või ei osalenud üheski. Osalemine õppetegevuses aitab kaasa parema probleemilahenduskuse saavutamisel tehnoloogiarikkas keskkonnas.

Joonis 22. Probleemilahenduskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja vanemate haridustasemete järgi (alla 20 vastajaga tulemusi ei ole joonisel)

Joonisel 22 on näha, kuidas vanemate haridustase mõjutab probleemilahenduskust tehnoloogiarikkas keskkonnas. Kodustel Eesti naistel, kelle vanemad on esimese taseme haridusega, on paremad tulemused täistööajaga töötavatest naistest, kelle vanemad on sama haridustasemega. Ka juhtub, kui ema on teise haridustasemega ja isa esimese haridustasemega ja kui mõlemad vanemad on teise haridustasemega, on kodustel naistel parem tulemus kui täistööajaga töötavatel Eesti naistel. Tulemused ei erine kodustel ja täistööajaga töötavatel naistel kui ema on kolmanda haridustasemega ja isa teise haridustasemega. Kui mõlemad vanemad on kolmanda haridustasemega, on kodustel Eesti naistel jällegi parem tulemus kui täistööajaga töötavatel naistel. Rootsi koduste naistega võrdlus puudub.

Joonis 23. Probleemilahendusoskuse keskmised tulemused Eesti ja Rootsi naistel hõive ja selle järgi, kas nad on sündinud vastavalt Eestis/Rootsis (alla 20 vastajaga tulemusi ei ole joonisel)

Vanemate sünniriik probleemilahendusoskust ei mõjuta, küll aga naise enda sünniriik. Kõikides hõiverühmades on paremad tulemused naistel, kes on sündinud uuringut läbiviidavas riigis (joonis 23). Eesti kodustel naistel, kes on Eestis sündinud, on paremad tulemused täistööajaga töötavatest naistest, kes vastasid samuti. Kodustel ja täistööajaga töötavatel naistel, kes ei ole Eestis sündinud, tulemused ei erine. Rootsi täistööajaga töötavate naiste ja koduste naiste, kes on sündinud Rootsis, tulemused on sarnased. Rootsi koduste naiste tulemused on paremad Eesti kodustest naistest, kes on sündinud uuringut läbiviidavas riigis. Naise päritolu mõjutab probleemilahendusoskust rohkem kui hõive.

Probleemilahendusoskus tehnoloogiarikas keskkonnas on valdavalt parem koduste naiste seas. Tulemuste vahed hõiverühmades Eesti naistel on tunduvalt suuremad kui kahe teise üldoskuse puhul. Probleemilahendusoskus tehnoloogiarikas keskkonnas on kodustel naistel parem kui täistööajaga töötavatel naistel kui nad on 35–44aastased, nad on viimase 12 kuu jooksul töötanud, kui neil on keskharidus või rakenduslik kõrgharidus või magistri/doktorikraad, kui nad on tegelenud vähemalt ühe õppetegevusega (või ka siis kui ei ole tegelenud õppimisega), kui nende vanematel on

esimese, teise või kolmanda taseme haridus või emal on teise ja isal esimese taseme haridus, nende mõlemad vanemad on sündinud Eestis, nad ise on sündinud Eestis, kui neil on 1-3 last.

Koduste naiste üldoskuste tulemuste kohta võib öelda, et nende matemaatiline kirjaoskus on halvem, samas kui funktsionaalne lugemisoskus ja probleemilahenduoskus on valdavalt paremad töötavate naiste oskustest vaadeldes läbi erinevate tunnuste. Ainult hõive siiski üldoskuseid ei mõjuta. Arutelus on täpsemalt kirjeldatud tulemuste võimalikke põhjuseid.

4. ARUTELU

Mitmed autorid on leidnud, et oskusi mõjutavad tööst eemalolek (Becker 1996: 101, Dausien 2002: 96), haridus (Dausien 2002: 94) ja vanus (Alheit 2009:122, Field 2006: 82–83). Naisi mõjutavad ka laste olemasolu (Becker 1993: 75, Field 2006: 83) ja oskuste vähesus või puudumine (Field 2000: 115 läbi Alheit 2009: 122). Regressioonanalüüsid kolme üldoskuse kohta näitavad, et haridus ja vanus on naistel olulised oskuste taseme määrajad nii Eestis kui Rootsis. Regressioonmudel näitas, et vanus mõjutab Eesti naiste lugemis- ja probleemilahendusoskust ning Rootsi naiste matemaatilist kirjaoskust ja probleemilahendusoskust.

Magistritöö keskendus koduste naiste oskuste uurimisele ja võrdlusele töötavate naiste oskustega nii Eestis kui Rootsis. Seega, kui saame mõlemas riigis sarnased tulemused, on põhjust arvata, et tegemist on üldise kodus olemisega seotud mõjuga, kuid kui see on riigiti erinev, siis võivad erinevused tuleneda kas ühiskondade korralduse või naiste rühmade eripärast. Regressiooni tulemus näitas, et hõive on oluline oskuste mõjutaja vaid probleemilahendusoskuse puhul ainult Eesti naistel ja selle tulemus on vastupidine ootustele. Koduste Eesti naiste probleemilahendusoskus on parem kui töötavate naiste oma. See võib tuleneda sellest, et rohkem kui pooled naised on kodused koos alla 2aastase lapsega (61% Eesti kodustest naistest) ja seetõttu võib arvata, et tööst eemal viibinud suhteliselt vähe aega, arvestades, et üldoskused ei vähene kiiresti. Kodused naised võivad kasutada arvutit ka rohkem erinevate ülesannete täitmisel kui töötavad naised. Seega, probleemilahendusoskuse puhul võib oluline osa olla informaaalsel õppimisel.

Huvitav on see, et laste olemasolu mõjutab samuti vaid Eesti naiste oskusi, seda lugemisoskuse ja matemaatilise kirjaoskuse juures. Regressioonanalüüsides selgub, et lastega naiste lugemisoskus ja matemaatiline kirjaoskus on paremad. Samas, vaadates töötavate naiste lihtvõrdluste tulemusi, siis lastetute naiste oskused on paremad nii

Eestis kui Rootsis lastega naiste oskustest. Koduste naiste puhul, mida noorem laps, seda paremad tulemused mõlemas üldoskuses. Vaadates lugemisoskuse ja matemaatilise kirjaoskuse tulemusi lastega naistel, siis täistööajaga töötavate kahe aastase või noorema ainsa lapsega naistel on teistest töötavatest naistest paremad tulemused. Need naised on tõenäoliselt aasta jooksul tööle asunud, olles enne lapsega kodused. Seega võib keskkonnavahetus üldoskustele isegi kasuks tulla, sest erinevas keskkonnas tuleb lahendada erinevaid ülesandeid. Siinkohal on jällegi oluline rõhutada, et üldiselt ollakse töölt eemal 1,5–2 aastat (kuna Eestis saab vanemahüvitist ligikaudu lapse 1,5aastaseks saamiseni), mis üldoskuste puhul ei ole väga pikk aeg. Lastega naised arendavad oma oskusi ka lastega tegeledes: neile lugedes, koos interaktiivseid mängu mängides või koolilastega koos õppides. Lastega naised on arvuti ja muude tehniliste seadmetega rohkem tuttavad, sest nad peavad ühelt poolt lapsi aitama virtuaalses maailmas toime tulla ja teiselt poolt neid ka kaitsma erinevate ohtude eest. Rootsi naiste oskusi hõive ja lapsed ei mõjutanud, mis võib tuleneda nende teistsugusest vanemahüvitise süsteemist ja sellest, et üldoskused ei kao kiiresti.

Lisaks laste olemasolule ja hõivele, mis mõjutab vaid Eesti naisi, võib tuua välja, et ainult Eesti naisi mõjutab ka isa taust. Kui ema haridus on oluline mõlema riigi naiste oskuste mõjutaja, siis isa haridus ja sünniriik mõjutavad vaid Eesti naisi. Isa sünniriik mõjutab lugemisoskust ja matemaatilist kirjaoskust, isa haridus aga probleemilahendusoskust ja samuti matemaatilist kirjaoskust. See võib tuleneda sellest, et Rootsi ühiskond on soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas rohkem arenenud, Eesti ühiskond on pigem patriarhaalne. Seega isa mõju on suurem ja ka kihistumine sotsiaalse tausta järgi on suurem.

Rootsi koduste naiste funktsionaalse lugemisoskuse ja matemaatilise kirjaoskuse tulemused olid üllatuslikult kehvad. Selle põhjuseks võivad olla nii kehvem haridustase, teine kultuuritaust (mujal sündinud), vähene või olematu töökogemus. Rootsis on põhi- või madalama haridusega koduste naiste osakaal 30% ringis ja kõrgharidusega naiste oma tunduvalt madalam kui Eesti kodustel naistel ja Eesti ning Rootsi täistööajaga töötavatel naistel (vt lisa 2). Ligi 40% Rootsi kodustest naistest on mujal sündinud. Kuna mujalt pärit inimeste keeleoskus võib olla kehvem, siis see mõjutab ka ülesannete lahendamist ja seeläbi ka oskuste taset. Vaadates Rootsi immigratsioonialalugu

(Sweden and migration...), siis on näha, et suurim immigrantide vool on piirkondadest, kus traditsiooniliselt on naised kodused ja tõenäoliselt Rootsi elama asudes ei ole õppinud hästi ära ka keelt, et ühiskonda integreeruda. Rootsi kodustest naistest, kes lahendasid lugemisoskuse või matemaatilise kirjaoskuse ülesandeid, ei ole kunagi töötanud 17% ja viimase 5 aasta jooksul ei ole töötanud 31-32%. Seega võivad naised olla kodused, sest neil ei ole piisavalt häid oskusi, et tööturule siseneda või nad ei tööta, kuna nende kultuuriline taust mõjutab nende võimalusi ennast harida ja/või töötada.

KOKKUVÕTE

Üldoskused on olulised, et püsida tööturul konkurentsias ja arendada edasi spetsiifilisi oskusi. Olgugi, et seaduslikult on meestel ja naistel võrdsed võimalused, siis nii mõneski valdkonnas on reaalselt olukord teine. Naised jäävad enamasti tööturult eemale erinevate perekondlike kohustuste tõttu ja eeldatakse, et seetõttu vähenevad ka nende oskused. Üldoskuste analüüsis keskenduti koduste ja täistööajaga töötavate naiste tulemustele. Võrreldi Eesti ja Rootsi naiste üldoskusi: funktsionaalne lugemisoskus, matemaatiline kirjaoskus ja probleemilahenduoskus tehnoloogiarikas keskkonnas. Rootsi on Euroopas eeskujuks soolise võrdõiguslikkuse poliitikates, seega hea võrdlusriik just koduste ja töötavate naiste tulemuste analüüsiks. Eesti üldised tulemused PIAAC uuringus on küll suhteliselt head, kuid Rootsi tulemused on märksa paremad.

Koduste ja töötavate naiste lihtvõrdluste analüüsi tulemused näitavad, et koduste naiste kõik üldoskused ei ole kehvemad töötavate naiste oskustest. Probleemilahenduoskus tehnoloogiarikas keskkonnas on kodustel naistel Eestis parem ja Rootsis samal tasemel töötavate naistega. Funktsionaalne lugemisoskus on Eesti kodustel ja töötavatel naistel ühesugune, Rootsi kodustel naistel kehvem töötavatest naistest. Vaid matemaatiline kirjaoskus on kodustel naistel mõlemas riigis kehvem kui töötavatel naistel.

Võrreldes Eesti ja Rootsi naisi, siis kõigis kolmes üldoskuses on Rootsi töötavatel naistel paremad tulemused kui Eesti töötavatel naistel. Kodustel Eestis naistel on parem funktsionaalne lugemisoskus ja matemaatiline kirjaoskus kui kodustel Rootsi naistel. Probleemilahenduskuse üldised tulemused on Eesti ja Rootsi kodustel naistel sarnased.

Regressioonanalüüside tulemustest on näha, et oskusi võivad seda mõjutada erinevad tunnused, mis iseloomustavad naise tausta. Kõiki kolme üldoskust mõjutasid naise ning

naise ema haridustase ja naise sünniriik. Teised mõjutajad olid erinevad olenevalt riigist ja konkreetsest üldoskusest. Lugemisoskuse puhul olid Eesti naiste tulemuste olulised mõjutajad veel tema vanus, viimase 12 kuu tööhõive, vanemate sünniriik ja laste olemasolu. Rootsi naistel aga veel viimasel 5. aastal töötamine. Matemaatilise kirjaoskuse puhul mõjutasid tulemusi Eesti naistel viimasel 5. aastal töötamine, viimasel 12. kuul õppetegevus, isa sünniriik ja haridus ning laste olemasolu. Rootsi naistel ka vanus ja viimase 5. aastal tööhõive olemasolu. Probleemilahendusoskuse korral olid olulised mõjutajad Eesti naistel veel hõivestaatus, vanus ja isa haridustase. Rootsi naistel mõjutasid tulemusi veel vanus ja viimase 12 kuu õppetegevus.

Naise taust laiemalt mõjutab tema oskusi, hõive üksi ei ole oluline üldoskuste mõjutaja. Eelkõige tuleks oskuste arendamisel silmas pidada madalama haridusega ja mujal sündinud naisi. Arvestades inimeste päritolu, sh keeleoskust ja kultuuritausta, on oluline leida õiged kanalid inimesteni jõudmiseks, et neid ühiskonda integreerida. Tuleks arendada ka erinevaid õpikeskkondi, nt arvutiprogrammid, kogukonnapõhine õpe, ja aidata leida motivatsiooni neil inimestel, kes pikemaajaliselt on tööturult eemal või kel oma päritolu tõttu on keerulisem leida võimalusi oskuste arendamiseks. Ka erinevate tugiteenuste arendamine (nõustamine, lastehoid, teiste pereliikmete paindlik hooldusprogramm) tagab paremad üldoskused neile, kes soovivad oma oskusi arendada. Need võimalused aitavad vähendada sotsiaalsest taustast tingitud ebavõrdsust oskuste omandamisel ja võimaldavad ka kodustel naistel oskusi säilitada või parandada. Samas tuleks pakkuda üldoskusi arendavaid koolitusi ka töötavatele naistele, sest Eesti täistööajaga töötavate naiste oskused on kõigis kolmes üldoskuses kehvemad Rootsi täistööajaga töötavate naiste oskustest.

Töötavate naiste oskuste võrdlus on oluline teema edasiseks uurimiseks, eriti just soolise palgalõhe ning naiste vähese kõrgemate positsioonide hõivamise tõttu Eestis. Ka koduste ja töötavate naiste võrdluses saab PIAAC uuringu andmeid kasutada edasiseks uurimiseks, sest taustaküsimustik on väga mahukas ja võimaldab võrdlusi erinevatest probleemipüstitustest, millest antud magistritöö on vaid üks lähenemine.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. **Alheit, P.** 2009. Biographical learning – within the new lifelong learning discourse. – Contemporary theories of learning. Learning theorists...in their own words. Toim. Illeris, K. London ; New York : Routledge, pp 116-128.
2. **Bachelet, M.** 2012. Better skills and better policies lead to better lives for women. [<http://oecdeducationtoday.blogspot.com/2012/05/better-skills-and-better-policies-lead.html>]. 18.09.2014
3. **Becker, G.S.** 1993. Human capital: a theoretical and empirical analysis, with special reference to education. Chicago ; London : University of Chicago Press.
4. **Becker, G.S.** 1996. The economics of life. From baseball to affirmative action to immigration, how real-world issues affect our everyday life. New York (N.Y.) [etc.] : McGraw-Hill.
5. Closing the gender gap: act now. Gender equality in employment. 2012. OECD, pp 149-158 [http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/social-issues-migration-health/closing-the-gender-gap/gender-equality-in-employment_9789264179370-5-en#page5] 04.02.2015
6. **Dausien, B.** 2002. On the „Gender“ perspective in adult education. Methodological notes. – Social Science Theories in Adult Education Research. Toim. Bron, A., Schemmann, M. Münster: LIT, pp 81-108.
7. Den internationella undersökningen av vuxnas färdigheter. 2013. Statistiska centralbyran.
[http://www.scb.se/statistik/_publikationer/UF0546_2013A01_BR_00_A40BR1302.pdf] 19.09.2014
8. **Eamets, R., Meriküll, J., Humal, K., Krillo, K., Pihor, K., Rell, M., Nurmela, K., Kaarna, R.** 2011. Energeetika tööjõu uuring. PRAXIS.

9. Eesti Elukestva Õppe Strateegia 2020. 2014. Tallinn: Haridus- ja Teadusministeerium.
10. Eesti omastehoolduse arengukava 2013-2020. 2012. Eesti Regionaalse ja Kohaliku Arengu SA.
[http://www.omastehooldus.eu/sites/default/files/public/eesti_omastehoolduse_a_rengukava_2013_-_2020.pdf] 14.02.2015
11. Eesti Töötukassa [<https://www.tootukassa.ee/>] 01.02.2015
12. Elukestev õpe. Valik Euroopa Liidu statistikat. Tööturg. Eesti statistika 2014
[<http://www.stat.ee/71725>] 16.09.2014
13. Elukestva õppe strateegia 2005-2008. 2005. Haridus- ja Teadusministeerium.
14. Employment statistics. 2015. Eurostat.
[<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>] 02.05.2015
15. ESF programmide “Täiskasvanute tööalane koolitus ja arendustegevused” ja “Täiskasvanute koolitus vabahariduslikes koolituskeskustes” tagasisideuuring. 2010. Socio Uuringukeskus.
16. Estonia: increase in family benefits and focus on implementing evidence-based practices. 2015. European Platform for Investing in Children. European Union.
[http://europa.eu/epic/countries/estonia/index_en.htm] 02.05.2015
17. Euroopa Liidu struktuuritoetus. [<http://www.struktuurifondid.ee/index.php>] 19.02.2013
18. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu soovitus võtmepädevuste kohta elukestvas õppes. Vastu võetud 18.12.2006. – EL Teataja 30.12.2006. [<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:ET> Social Science Theories in:PDF] 19.12.2013
19. Eurostat. People outside the labour market.
[http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/People_outside_the_labour_market#Family_responsibilities_main_cause_of_inactivity_of_women_aged_25-54] 15.01.2013
20. **Field, J.** 2006. Lifelong Learning and the New Educational Order. Stoke on Trent (Staffordshire) ; Sterling (Va.) : Trentham.
21. Folkbildning. Folkbildningsförbundet. [<http://studieforbunden.se/in-english/>] 18.09.2014

22. **Hart, R.A., Moutos, Th.** 1995. Human capital, employment and bargaining. Cambridge: Cambridge University Press.
23. **Hefler, G., Markowitsch, J.** 2013. Seven types of formal adult education and their organisational fields: Towards a comparative framework. – Lifelong Learning in Europe: National Patterns and Challenges. Toim. Saar, E., Bjorn, O. U., Holford, J. (Hrsg.). Cheltenham: Edward Elgar, pp 82-116.
24. **Holford J., Mleczko A.** Lifelong learning: national policies from the European perspective. 2013. – Lifelong learning in Europe. National patterns and challenges. Toim. Saar, E., Ure O.B., Holford, J. Cheltenham: Edward Elgar.
25. **Jamet, S., T. Chalaux and V. Koen.** 2013. Labour Market and Social Policies to Foster More Inclusive Growth in Sweden. OECD Economics Department Working Papers, No. 1023. OECD Publishing. [<http://dx.doi.org/10.1787/5k4c0vtwpttj-en>] 27.09.2014
1. **Juurikas, R.** 2012. Ehitusinseneride ja arhitektide väljaõppe uuring. HRM Solutions OÜ. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.
26. **Kirsch, I., Yamamoto, K.** 2013. Assessment Design. – Technical Report of the Survey of Adult Skills (PIAAC). OECD.
27. Küsitluse läbiviimine. Haridus- ja Teadusministeerium. 2015. [<https://www.hm.ee/et/kusitluse-labiviimine>] 16.03.2015
28. **Lepik, N., Traat, I.** 2013. E-kursuse „Valikuuringute teooria I“ materjalid. Tartu Ülikool.
29. **Mohadjer, L., Krenzke, T., Van de Kerchove, W.** 2013. Sampling design. – Technical Report of the Survey of Adult Skills (PIAAC). OECD.
30. **Mohadjer, L., Krenzke, T., Van de Kerchove, W.** 2013. Survey Weighting and Variance Estimation. – Technical Report of the Survey of Adult Skills (PIAAC). OECD.
31. Municipal adult education. Adult learning. Education and research. Policy areas. Government Offices of Sweden. [<http://www.government.se/sb/d/6997/a/67936>] 18.09.2014
32. **Nestor, M.** 2012. Kutseõppeasutuste vilistlaste uuring. PRAXIS.

33. Number of children per woman. Total fertility rate. Eurostat. 11.12.2014
[<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde220&plugin=1>] 24.04.2015
34. Nõukogu ja nõukogus kokkutulnud liikmesriikide valitsuste esindajate järeldused oskuste ja pädevuste arendamise rollist Lissaboni eesmärkide täitmisel. (2005/C 292/02) – EL Teataja 24.11.2005. [<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:292:0003:0004:ET:PDF>] 19.12.2013
35. **O'Dorchai, S.** 2008. Pay inequality in 25 European countries. [https://editorialexpress.com/cgi-bin/conference/download.cgi?db_name=IAFFE2008&paper_id=106].
36. OECD Factbook. Economic, environmental and social statistics. 2013. Special Chapter – Gender Equality. Caring and sharing. OECD.
37. OECD Skills Outlook 2013. 2013. First Results from the Survey of Adult Skills. [http://skills.oecd.org/OECD_Skills_Outlook_2013.pdf] 14.09.2014
38. P value calculator. Quick Calcs. GraphPad Software. [<http://graphpad.com/quickcalcs/PValue1.cfm>] 01.04.2015
39. Participation rate in education and training (last 4 weeks) by sex and labour status. 2015. Eurostat. [<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>] 02.05.2015
40. Perioodi 2007-2013 struktuuritoetuste seadus 2006. – Riigi Teataja I osa 2006, nr 59, art 440.
41. PIAAC uuring Eestis. 2013. Haridus- ja Teadusministeerium.
42. **Reinhold, M.** 2012. Täiskasvanuhariduse valdkonna statistika põhinäitajad. Haridus- ja Teadusministeerium.
43. Report on equality between women and men. 2014. European Commission.
44. Saar, E., Ure, O.B., Holford, J. Introduction. – Lifelong Learning in Europe: National Patterns and Challenges. Toim. Saar, E., Ure O.B., Holford, J. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
45. Schuller, T., Field, J. Social capital, human capital and the learning society. 2006. – From Adult Education to the Learning Society: 21 Years from the International Journal of Lifelong Education. Toim. Jarvis, P. Routledge.

46. Sotsiaalkindlustusamet. 2013. Eelarve ja statistika. Vanemahüvitis. [http://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/2013a-vanem/] 18.02.2014
47. Statistika andmebaas. Sotsiaalelu. Tööturg. Mitteaktiivsed. [http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Sotsiaalelu/15Tooturg/03 Lifelong learning in Europe. National patterns and challenges Mitteaktiivsed/02Aastastatistika/02Aastastatistika.asp] 25.02.2015
48. Sweden and migration. The official site of Sweden. [https://sweden.se/migration/#1940] 28.04.2015
49. Sweden: Successful reconciliation of work and family life. European Union. European Platform for Investing in Children. [http://europa.eu/epic/countries/sweden/index_en.htm] 27.09.2014
50. Teadmiste ja oskuste arendamise toetamise tingimused ja kord 2008 nr 52. – Riigi Teataja Lisa 2008, nr 51, art717.
51. The Global Gender Gap Report. 2014. World Economic Forum. [http://www3.weforum.org/docs/GGGR14/GGGR_CompleteReport_2014.pdf] 23.04.2015
52. The Survey of Adult Skills Design. OECD Skills Surveys. [http://www.oecd.org/site/piaac/Th%20Survey%20of%20Adult%20Skills%20Design.pdf] 28.04.2015
53. Täiskasvanuhariduse riiklikud prioriteedid . Soovitused aastateks 2003-2004. TPÜ Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituudi uuringu aruanne 2003. Koost. Vöörmann, R. Jt. 2002. Haridus- ja Teadusministeerium.
54. Täiskasvanute koolituse seadus 1993. – Riigi Teataja I osa 1993, nr 74, art 1054 ja Riigi Teataja I osa 18.03.2011, nr 8.
55. Täiskasvanute oskused Eestis ja maailmas : PIAAC uuringu esmased tulemused. 2013. Koost. Valk, A., Halapuu, V. Tartu : Haridus- ja Teadusministeerium.
56. Tööelu projektid. Toetatud projektid/programmid. Struktuuritoetused. Innove [http://www.innove.ee/et/struktuuritoetused/toetatud] 19.02.2013
57. Töölepinguseadus 2009. – Riigi Teataja I osa 2009, nr 5, art 35.
58. Vaata maailma koolitusprojekt 2002-2004. Vaata maailma. [http://www.vaatamaailma.ee/projektid/vaata-maailma-koolitusprojekt-2001-2004] 01.02.2015.

59. Vanemahüvitis. Eesti.ee. 2015.
[https://www.eesti.ee/est/teemad/perekond/riigi_rahaline_abi_lastega_peredele/vanemahuvitis_2] 02.05.2015
60. **Vöörmann, R., Helemäe, J., Saar, E., Kasjulja, M.** 2003. Täiskasvanuhariduse riiklikud prioriteedid 2003-2004. Tallinna Pedagoogikaülikooli Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituudi uuringu aruanne 2003. Haridus- ja Teadusministeerium.

LISAD

Lisa 1. Analüüsis kasutatud PIAAC taustaküsimustiku küsimused

Küsimused on võetud Rahvusvahelise täiskasvanute oskuste uuringu PIAAC taustaküsimustikust (leitav

https://www.hm.ee/sites/default/files/taustakusimustik_07082013.pdf) ja alla on joonitud vastused, mida kasutati lihtvõrdluste analüüsis.

Subjektiivne hõive – C_Q07

Subjektiivne hõivestaatus

1 – Põhikohaga töötaja (ettevõtja, töövõtja)

2 – Osalise tööajaga töötaja (ettevõtja, töövõtja)

3 – Töotu

4 – Õpilane, üliõpilane

5 – Õpipoiss, praktikant

6 – Pensionil, eelpensionil

7 – Alaliselt töövõimetu

8 – Kohustuslikus sõjaväeteenistuses või asendusteenistuses olija

9 – Koduse majapidamise või laste/pere eest hoolitseja

10 – Muu

96 – Valid skip

97 – Ei tea

98 – Keeldub vastamast

99 – Täitmata

Vanus – AGE10LFS

Vanus 10-aastaste gruppides

1 – 24 või noorem

2 – 25-34

3 – 35-44

4 – 45-54

5 – 55 või vanem

- 6 – Valid skip
- 7 – Ei tea
- 8 – Keeldub vastamast
- 9 – Täitmata

Töötamine – PAIDWORK12, PAIDWORK5

Täiskasvanud, kel oli töökoht uuringule eelnenud 12 kuu jooksul

- 0 – Ei teinud uuringule eelnenud 12 kuu jooksul tasustatud tööd
- 1 – Tegi uuringule eelnenud 12 kuu jooksul tasustatud tööd
- 9 – Täitmata

Täiskasvanud, kel oli töökoht uuringule eelnenud 5 aasta jooksul

- 0 – Ei teinud uuringule eelnenud 5 aasta jooksul tasustatud tööd
- 1 – Tegi uuringule eelnenud 5 aasta jooksul tasustatud tööd
- 5 – Teadmata

Haridustase – EDCAT7

Kõrgeim omandatud haridustase (7 kategooriat)

- 1 – Algharidus või madalam (ISCED 1 või madalam)
- 2 – Põhiharidus (ISCED 2, ISCED 3C lühike)
- 3 – Keskharidus (ISCED 3A-B, C pikk)
- 4 – Teise taseme järgne, kolmanda taseme eelne haridus (ISCED 4A-B-C)
- 5 – Kolmanda taseme haridus – rakenduskõrgharidus (ISCED 5B)
- 6 – Kolmanda taseme haridus – bakalaureusekraad (ISCED 5A)
- 7 – Kolmanda taseme haridus – magistrikraad/doktorikraad (ISCED 5A/6)
- 8 – Kolmanda taseme haridus – bakalaureusekraad/magistrikraad/ doktorikraad (ISCED 5A/6)
- 99 – Täitmata

Viimase 12 kuu õppetegevus – B_D12h

Kui mitmes õppetegevuses vastaja osales (tuletatud väärtus)

- 1 – Vastaja osales ühes õppetegevuses
- 2 – Vastaja osales rohkem kui ühes õppetegevuses

- 3 – Vastaja ei osalenud üheski õppetegevuses
- 4 – Vastaja osales õppetegevuses, kui nende arv ei ole teada
- 5 – Informatsioon õppetegevuste kohta on puudulik
- 6 – Valid skip
- 7 – Ei tea
- 8 – Keeldub vastamast
- 9 – Täitmata

Vanemate haridustase – J_Q06b, J_Q07b

Mis oli Teie ema või naissoost hooldaja kõrgeim lõpetatud haridustase?

- 1 – Põhiharidus või kutseharidus põhihariduse baasil
- 2 – Keskharidus, kutsekeskharidus või keskeriharidus põhihariduse baasil
- 3 – Kõrgharidus või keskeriharidus keskhariduse baasil
- 6 – Valid skip
- 7 – Ei tea
- 8 – Keeldub vastamast
- 9 – Täitmata

Mis oli Teie isa või meessoost hooldaja kõrgeim lõpetatud haridustase?

- 1 – Põhiharidus või kutseharidus põhihariduse baasil
- 2 – Keskharidus, kutsekeskharidus või keskeriharidus põhihariduse baasil
- 3 – Kõrgharidus või keskeriharidus keskhariduse baasil
- 6 – Valid skip
- 7 – Ei tea
- 8 – Keeldub vastamast
- 9 – Täitmata

Vanemate päritolu – J_Q06a, J_Q07a

Kas Teie ema või naissoost hooldaja on sündinud Eestis?

- 1 – Jah
- 2 – Ei
- 6 – Valid skip
- 7 – Ei tea

8 – Keeldub vastamast

9 – Täitmata

Kas Teie isa või meessoost hooldaja on sündinud Eestis?

1 – Jah

2 – Ei

6 – Valid skip

7 – Ei tea

8 – Keeldub vastamast

9 – Täitmata

Naise sünniriik – J_Q04a

Kas Te olete sündinud Eestis?

1 – Jah

2 – Ei

6 – Valid skip

7 – Ei tea

8 – Keeldub vastamast

9 – Täitmata

Laste olemasolu – J_Q03a, J_Q03b_C

Kas Teil on lapsi? Palun arvestage ka kasulapsi ja lapsi, kes ei ela Teie majapidamises

1 – Jah

2 – Ei

6 – Valid skip

7 – Ei tea

8 – Keeldub vastamast

9 – Täitmata

Laste arv (ümber kodeeritud)

1 – 1

2 – 2

3 – 3

4 – 4 või rohkem

- 6 – Valid skip
- 7 – Ei tea
- 8 – Keeldub vastamast
- 9 – Täitmata

(Noorima) lapse vanus – J_Q03d1_C, J_Q03c_C

Noorima lapse vanus (4 kategooriat)

1 – 2-aastane või noorem

2 – 3–5-aastane

3 – 6–12-aastane

4 – 13-aastane või vanem

- 6 – Valid skip
- 7 – Ei tea
- 8 – Keeldub vastamast
- 9 – Täitmata

Lapse vanus (4 kategooriat)

1 – 2-aastane või noorem

2 – 3–5-aastane

3 – 6–12-aastane

4 – 13-aastane või vanem

- 6 – Valid skip
- 7 – Ei tea
- 8 – Keeldub
- 9 – Täitmata

Lisa 2. Naiste osakaalud valitud taustatunnustes kolmes üldoskuses riigi ja hõiverühma järgi

Hõiverühmad		Eesti kodused naised			Eesti täistööajaga töötavad naised			Rootsi kodused naised			Rootsi täistööajaga töötavad naised		
Tunnus	Tunnus I/ Üldoskused	Funktsio- naalne lugemis- oskus	Matemaa- tiline kirjaoskus	Problee- milahen- dusoskus	Funktsio- naalne lugemis- oskus	Matemaa- tiline kirjaoskus	Probleemi- lahendus- oskus	Funktsio- naalne lugemis- oskus	Matemaa- tiline kirjaoskus	Problee- milahen- dusoskus	Funktsio- naalne lugemis- oskus	Matemaa- tiline kirjaoskus	Probleemi- lahendus- oskus
Haridus	Põhiharidus või madalam	21%	19%	16%	10%	7%	5%	29%	32%	19%	11%	9%	7%
	Keskharidus	37%	36%	34%	39%	33%	29%	36%	31%	37%	37%	32%	32%
	Kõrgharidus	37%	40%	45%	44%	53%	59%	28%	30%	37%	42%	53%	54%
	On viimase 12 kuu jooksul õppinud	33%	35%	40%	69%	69%	76%	43%	40%	52%	81%	81%	82%
	Sündinud mujal	8%	9%	8%	11%	12%	10%	37%	40%	19%	15%	15%	14%
	Vanus 45+	18%	15%	7%	44%	49%	41%	10%	10%	4%	51%	54%	53%
	Ei ole töötanud viimase 5 aasta jooksul	26%	24%	18%	-	-	-	31%	32%	10%	-	-	-
	Ei ole kunagi töötanud	6%	7%	7%	-	-	-	17%	17%	6%	-	-	-
	Ei ole lapsi	6%	3%	3%	19%	19%	22%	2%	3%	2%	25%	25%	26%

ZUSAMMENFASSUNG

DIE GRUNDLEGENDE KOMPETENZEN DER HAUSFRAUEN UND ARBEITENDEN FRAUEN AUS ESTLAND UND SCHWEDEN LAUT PIAAC

Angela Rebas

Zusammenfassung

In der Europäischen Union gibt es einerseits ein großer Mangel an Arbeitsplätzen, andererseits Arbeitsfachkraftmangel. Aus diesem Grund hat man immer mehr Aufmerksamkeit auf die Fähigkeiten gerichtet, um dann diese mit den Anforderungen des Arbeitsmarktes ins Gleichgewicht zu bringen. PIAAC (*Programme for the International Assessment of Adult Competencies*) Untersuchung ist die erste weitreichende Untersuchung die über die Fähigkeiten durchgeführt wurde, woran 18 Mitgliedstaaten der EU teilgenommen haben. In der Magisterarbeit wurden die Forschungsdaten der allgemeinen Fähigkeiten der Erwachsenen benutzt und es wurde genauer auf die Frauen in Estland und Schweden ausgehend von Beschäftigung und anderen biographischen Einflussfaktoren eingegangen. Allgemeine Fähigkeiten sind funktionelle Lesefähigkeit, mathematische Schreibfähigkeit und die Fähigkeit die Probleme in dem technologiesierten Umfeld lösen zu können.

Beckers Humankapitaltheorie besagt, dass die Frauen mehr Zeit in den Haushalt und Familie investieren und weniger in die erforderliche Kenntnisse auf dem Arbeitsmarkt. Dies war hauptsächlich wegen der Arbeitsteilung in der Geschichte, da früher die Frauen eher Hausfrauen waren. Becker sagt auch, dass die Arbeitsmöglichkeiten der Frauen mit Kindern limitierter sind und daher verdienen sie weniger. Da auch heutzutage die Frauen meistens zu Hause bleiben wenn Bedarf besteht (Kind, die Pflege von Familienangehörigen) wurden diese als Zielgruppe ausgewählt.

Bei den Fähigkeiten ist es wichtig, dass man sie benutzt und weiterentwickelt damit sie nicht verkümmern. Deshalb hat man für die zweite Hintergrundtheorie, die Theorie des lebenslangen Lernens ausgewählt. Lebenslanges Lernen bedeutet nicht nur formelles Lernen, sondern auch informelles. Abhängig von den verschiedenen Lebensetappen, muss ein Mensch eine Möglichkeit für die Selbstentwicklung haben, weshalb es wichtig ist das soziale Kapital zu beachten und verschiedene Lernumfelder anzubieten. Flexible Lernformen bieten Allen die Möglichkeit eigene Fähigkeiten weiterzuentwickeln und zu lernen.

Das Ziel der Magisterarbeit ist es die Unterschiede der allgemeinen Fähigkeiten von der arbeitenden Frauen und Hausfrauen zu analysieren und die möglichen Einflussfaktoren der Fähigkeiten hervorzuheben (Bildungshintergrund, die Zeit der Abwesenheit von der Arbeitsmarkt, Herkunft usw.) und Lösungen anzubieten.

Dem Ziel entsprechend sind die folgenden Forschungsfragen gestellt worden:

- Wie unterscheidet sich das Niveau der allgemeinen Fähigkeiten der Hausfrauen und der arbeitenden Frauen?
- Wie groß sind die Unterschiede der Fähigkeiten der estnischen und schwedischen Frauen in den verschiedenen Beschäftigungsgruppen?
- Mit welchen unterschiedlichen Faktoren (Bildungshintergrund, Anzahl der Kinder usw.) kann man die möglichen Unterschiede den Frauen erklären?

In der Analyse hat man die einfachen Vergleiche verwendet, in dem man die Frauen in drei Beschäftigungsgruppe teilt: Hausfrauen, Frauen die Teilzeit arbeiten und Frauen die Vollzeit arbeiten. Zusätzlich zu einfachen Vergleichen hat man zu jeder allgemeinen Fähigkeit auch die Regressionsanalyse durchgeführt. In beiden Analysen hat man neun Faktoren benutzt, welche wahrscheinlich die Fähigkeiten beeinflussen: Alter, die Beschäftigung in den letzten 12 Monaten und in den letzten 5 Jahren, Bildung, Lerntätigkeit in der letzten 12 Monaten, die Bildung der Eltern, das Geburtsland der Eltern, das Geburtsland der Frau, Anzahl der Kinder, das Alter des (jüngsten) Kindes.

Die Analyse von den drei Beschäftigungsgruppen ergab, dass die Fähigkeit die Probleme zu lösen bei den estnischen Hausfrauen generell besser ist als bei den vollbeschäftigten Frauen. In Estland ist die funktionelle Lesefähigkeit bei Hausfrauen

und bei vollzeitbeschäftigten Frauen ähnlich und mathematische Schreibfähigkeit ist bei Hausfrauen schlechter als bei vollbeschäftigten Frauen. Bei schwedischen Hausfrauen ist die Problemlösungsfähigkeit ähnlich wie bei vollbeschäftigten Frauen, wobei die funktionelle Lesefähigkeit und mathematische Schreibfähigkeit schlechter sind. Die vollbeschäftigten schwedischen Frauen haben bessere Fähigkeiten als vollbeschäftigte estnische Frauen. Problemlösungsfähigkeit der schwedischen und estnischen Hausfrauen ist ähnlich, wobei funktionelle Lesefähigkeit und mathematische Schreibfähigkeit bei den schwedischen Hausfrauen schlechter als beim estnischen Hausfrauen sind. Somit sind die Fähigkeiten der estnischen Frauen zwischen Beschäftigungsgruppen ähnlicher als die Fähigkeiten der schwedischen Frauen.

Da die Anzahl der Befragten schwedischen Hausfrauen niedriger war, können die Ergebnisse schlechter ausfallen. Wobei es unter diesen ca. 50% Frauen gibt, deren mindestens ein Elternteil im Ausland geboren ist und ca. 40% sind selbst außerhalb Schwedens geboren. Auch in der Frage der Beschäftigung ist der Anteil der schwedischen Hausfrauen viel größer als in Estland bei denjenigen die in den letzten 5 Jahren nicht gearbeitet haben (31-32%) und diejenigen die nie gearbeitet haben (17%). Bei Ganzen 37% gibt es Frauen, deren Eltern die Bildung der ersten Stufe haben. Alle diese Hintergrundfaktoren beeinflussen die Fähigkeiten der Frauen. Bei den estnischen Hausfrauen sind alle diese Prozente niedriger, womit auch deren bessere Ergebnisse zu erklären sind.

Anhand der Ergebnisse kann man schlussfolgern, dass nicht nur die Beschäftigung bei der Beibehaltung der Fähigkeiten wichtig ist. Die Regressionsanalyse hat gezeigt, dass die wichtigsten Einflussfaktoren sind die Bildung und das Geburtsland der Frau, aber auch die Bildung der Mutter. Diese drei Faktoren haben alle drei allgemeinen Fähigkeiten der Frauen sowohl in Estland als auch in Schweden beeinflusst. Der einfache Vergleich hat ebenso gezeigt, dass die Frauen mit dem höheren Bildungsniveau bessere Ergebnisse haben und die Frauen die in dem Land geboren wurden, wo die Befragung durchgeführt wurde, bessere Fähigkeiten haben. Ebenso haben bessere Ergebnisse diejenigen Frauen, die dauerhaft berufstätig sind sowie kinderlose Frauen. Daraus kann man schließen, dass Frauen die ihre Fähigkeiten nicht

weiterentwickeln oder wegen ihrer Herkunft nicht anwenden können oder wegen Langzeitarbeitslosigkeit die Fähigkeiten abnehmen oder schlechter sind.

Basierend auf Ergebnissen, sollte man verschiedene Faktoren in Betracht ziehen, weil die Bildung und die Herkunft beim Lernen und Entwickeln von Fähigkeiten sehr wichtig ist. Genauso wichtig ist es, dass die Menschen durchs kreieren verschiedener Lernumfelder und unterstützende Dienstleistungen sich die Fähigkeiten aneignen können. Persönliche Betreuung schafft eine bessere Atmosphäre zum Entwickeln der Fähigkeiten. Allgemeine Fähigkeiten braucht jeder, der in der Gesellschaft und dem Arbeitsmarkt klar kommen will und deshalb ist es wichtig für die Menschen dies zu ermöglichen.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Angela Rebas,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Koduste ja töötavate naiste üldoskused Eestis ja Rootsis PIAAC andmetel“,

mille juhendaja on Mare Ainsaar,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **11.05.2015**

(allkiri)